

KONYA

HALKEVİ AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

Samimî Gençliği Himaye	M. MUHLİS KONER
Cemiyette Felsefe Eğitiminin Rolü . .	NAMDAR RAHMİ KARATAY
Konyada MUSİKİ	MAHMUT R. GAZİMİHÂL
Köy Kadını Dolayısıyla	Dr. İ. H. ALADAĞ
Mevlevîler Şehri Konya	SAİT SUNGUR
Mut Kazası ve Baba Hocant	GAFFAR TOTAYSALGIR
Söz Derleme Dergisi ve Konya	KÂZİM DİLCİMEN
Konya	N. F. BAŞTAK
Konya Sevgisi	MUZAFFER ERDOĞAN
Mevlânânın Ressamları	Ş. UZLUK
Hüseyin Rahmi Gürpınar	
Konya Vilâyetinde Türkmenler	M. YAVUZ SÜSLÜ
12. ci Yıl	NAMİK AYAS
Halkevi	ORHAN BİRGİT
Selâm	CEMAL OĞUZ ÖCAL
Konya Vilâyeti nüfusunun statik durumuna ait bazı sayılar. M. Ş. ALTAN	
Karaman'âme liâşık el eflâk Seyid İlyas Kirmanî . .	M. M. KOMAN
Dergiler Arasında	"KONYA,"
Halkevi Faaliyetleri	

KONYA

HALKEVİ AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

YIL : VIII

ŞUBAT - MART 1944

SAYI : 64 - 65

SAMİMÎ GENÇLİĞİ HİMAYE

İnkılâp Karşısında Dört Sınıfın Bir Tahlili

Yazan : M. MUHLİS KONER

Bir memlekette her türlü inkılâpları, her şekilde ileri hareketleri yaparken idarecilerin dayanacakları bir unsur vardır ki o da gençlik, genç fikirliktir. İleri hamleleri yapan fedakârlar, kahramanlar ateşli bir idealle eski düşünceleri eski hayat görüşlerini yıktıktan sonra yeni hayatın göstereceği semereyi ve yaptıkları inkılâbın kuvvetli kök atmasının esasını gençliğin bu inkılâba ısınmasında aramalıdır. Çünkü hiç bir inkılâp hareketi herkesçe aynı müsaadekârlıkla ve aynı arzu ile karşılanmaz.

Bunun için memlekette inkılâp ve yeni hayat karşısında ben dört sınıf buluyorum.

[1] Geri ve irticakâr kafalar : bunlar ötedenberi dinî bir nüfuz ile halkın sırtından geçinen kodamanlardır ki bu inkılâplardan çok ürkerler; bunlardan memleket için bir fayda düşünülemez, ne yapılsa ısınmazlar.

[2] İtiyat, ilk aile ve mektep terbiyesi ve muhiti tesirler dolayısıyla zihniyetleri bir türlü inkişaf etmemiş dar görüşlü insanlardır ki bunlar herhangi bir tesadüfle mevki aldıklarından zahiren ısınan görünseler bile içten içe hazmetmiş değildirler, menfaatleri haleldar olunca inkılâba sadık kalmazlar. Bunları da rejimin esaslı himayesine uğratmak ve tamamen itimat etmek zararlıdır.

[3] Bu kısım, inkılâbı tamamen hazmetmiş, fakat hamlelerin zamanını bilemedikleri için memleketin hali hazırda içtimai bünyesini sarsacak çok ileri harekete doğru koşmak isteyenlerdir. Bunlar şeniyetle değil muhayyilesile hareket eden ve gûya memlekette (Komünizm) ce-

reyanını ileri götürmeğe uğraşan beş on zavallıdan ibarettir ki zaman zaman gazetelerde bunların çocukluk denilebilecek kadar içtimâî hayatın kanunlarından uzak hareketlerinden dolayı cezalandırıldıklarına şahit oluyoruz. İnkılâp bunların aykırı heyecanlarını terbiye ederek kendisine faydalı bir hale koyabilir. Çünkü bunlar mürteciler gibi geriye akmak gayrı tabiîliğini değil nereye bastığını bilmiyerek ileriye doğru akmak istiyenlerdir ki adımlarını düzeltmek mümkündür.

[4] Bu kısım, inkılâbı tam kavramış, ona tamamen bağlanmış, kalbi bunun için çarpan samimî ve idealist bir gençlik zümresidir ki işte inkılâpçıların asıl himaye edecekleri bu sınıftır. İdarecilerin her yerde bunları tek tek tanımaları ve her birini çok esaslı faydalar verecekleri teşekküllere, vazifelere getirmeleri elzemdir.

Yalnız şurasını derhal söylemek lâzımdır ki bizde çok samimî olan bu zümrenin birçok fertleri daha düne gelinceye kadar evde ve mektepte muasır terbiye sistemlerine uymıyan bir takım kaidelerle büyütüldüğü için çekingen, hareketsiz ve kabuğuna bürünmüş bir vaziyettedir. Bu sebeple samimî Türk genci bir Avrupalı gibi atılgan değildir. O, gelemmez, getirilirse rejimin ebediyen sadıktır. Ne hacet bizde ve az çok her yerde evvelden beri kuvvetli istidatlar gösteren fertleri daha yüksek makamların himaye ettikleri ve bu kabil ellerinden tutulanların ne yüksek feyizler verdikleri tarihen sabittir. Tanzimat bunun en canlı misalidir. Reşit Paşaları, Şinasileri, Kemalleri ilh.. Tarihe mal edilecek kudrette yükselten saik, himayeden başka bir şey değildir. Memlekette öyle istidatlar vardır ki hayatî şartları bulamadığı için nema göstere-miyen otlar gibi güdük kalmışlardır.

Bir nebat nasıl fena ve makûs hayat şartları içinde kurur giderse himaye görmeyen istidatlar da böyle çürüyüp gidiyor. Bunları aramak ve memleket için hazırlamak her yerde idare adamlarına düşen vatanî bir vazifedir. Bunlar aranmadıkça ve bilâkis inkişafına mani olundukça memleket her sahada kuvvetli unsurlardan mahrum kalır. Bunun için Cumhuriyet Hükûmeti en kuvvetli birer hars merkezi olan Halkev-leriyle gençliğe elini uzattığını göstermektedir.

CEMİYETTE FELSEFE EĞİTİMİNİN ROLÜ

— Bir angı dolayısıyla —

NAMDAR RAHMİ KARATAY

Sorbon'un felsefe dersleri verilen salonlarından birindeyiz; geniş kürsünün ortasında ahlak profesörü ihtiyar Tamen oturuyor; sağ tarafında, bütün zekâ ve enerjisini seferber ederek Montaigne üzerine bir disertasyon yapan genç Türk okurunu dinliyoruz, yorgun ve kaytsız gibi duran profesör birdenbire canlandı, gözleri parladı ve okurun sözünü keserek kendisi, öğürleri arasında tezini isbata çalışan genç bir hevesli gibi ateşli ateşli konuşmaya başladı :

— Ne diyorsun efendi, Voltaire, Rousseau kim oluyor Montaigne'nin yanında? diyordu; o, üçyüz yıldanberi bütün Fransız bilgisini, Fransız düşünüşünü besliyen en büyük kaynaktır, Fransız felsefe kafasını yaratan odur. Bütün bu berikiler, biz hepimiz onun çömezleri sayılırız.....

Bu genç okur, duyuş ve düşünüşünün incelikleriyle, olgu ve olayları şahsî bir görüşle muhakeme etmek yolundaki özellikleriyle gerçekten bir bilgin ve bir bilge olmak karakterile doğmuş olan arkadaşımız Naci Ecer'di. (*) Kendisi Sorbon'da genel ruhbilime hazırlanırken ahlak ve terbiyeyi de ikinci ders (option) olarak seçmişti. Ahlak ve eğitim üzerindeki çalışmalarıyla tanınmış olan profesör Thamin'in dersleri pek kalabalık olmazdı, hele seminer çalışmalarında okurların sayısı biraz daha azalırdı; fakat biz, Hatemi Seniî Sarp ve Naci Ecer'le aralıksız devam ederdik; Bay Thamin görünüşüne göre yetmişlik bir ihtiyardı, sözlerini anlıyabilmek için hayli dikkat harcardık, üstelik dudaklarını ve ağzını kapatan pos bıyıkları vardı ki bana sanki sözlerini biraz daha anlaşılabilir bir hale sokuyor gibi gelirdi; fakat zaman zaman coşkulanır, açıklamak istediği bahsi bir projektörle aydınlanmış gibi önümüze sererdi. Bugün Naci, Montaigne üzerine hazırladığı bu disertasyonda, Voltaire ve Rousseau ile bir karşılaştırma yaparak bu berikilerden yana bazı hükümler çıkarmıştı. Naci'ye göre heyecan, coşku ve gerek çağdaş cemiyet, gerek kendilerinden sonra gelen nesiller üzerine olan etkileri bakımından onları Montaigne'den üstün görüyordu. Bu üstün görüş ihtiyar profesörü çileden çıkardı, mukaddesatına dokunulmuş bir

(*) — Özgün şahsiyeti ve yüksek karakterile memleketin gerçek değerlerinden olan Naci Ecer on yıl kadar bir zamandanberi Adana Öğretmen okulu müdürlüğünde bulunmaktadır. 929 da Konya Öğretmen okulu müdürüydü.

adam gibi coşmasına sebep oldu ve bize Montaigne'nin kim olduğunu öğretti; en sonunda başarılı ve çok iyi incelenmiş, çok güzel bileştirilmiş bir ders olarak görülmekle beraber, bu derste profesörde böyle bir görüş ayrılığı bulunmasına Naci ile birlikte biz de şaşıktık. Fakat günler geçtikçe arkadaşımızı ve bizi böyle bir muhakemeye ileten sebepler yavaş yavaş beliriyordu; şöyle ki:

Memleketimiz, 19 uncu yüzyılın ikinci yarısında gözlerini batı medeniyetinin kültür âlemine ilk açtığı zaman Fransada yankıları henüz bütün fazeliğiyle sürüp giden Voltaire'ler, Rousseau'larla karşılaştı, onları gördü, tanıdı. Tanzimattanberi yurdumuza çekilip gelen bilgi ve san'at katarları batı ülkelerinin kültür ambarlarından bir hayli şey taşıdı getirdi. Bunlar şüphesiz metotsuz bir şekilde, çoğu kendi kendine yetişmiş aydınların, bilginlerin şahsî keyflerine, heveslerine göre, seçilip getirilmişlerdi; biz bunların evrensel bilgi ve düşünce alanındaki gerçek yerlerini, değerlerini gereği gibi bilmiyorduk; fakat, ne olursa olsun onlar bizim bâkir ruhlarımızda derin ve sürekli titreşimler uyandırıyor. O kadar ki, bir takım coşkulu kişilerin kalemle bize aktarılan bu şahsiyetler yeni yetişen nesillerin gözünde kutsal bir mahiyet alıyor, tanrılaştırılıyor. Gök yüzünde çoktan sönmüş, kıyameti kopmuş olduğu halde, ışınları bize henüz gelen yıldızlar gibi, Avrupa fikir ve san'at âleminde, yerlerini çoktan başka fikir ve san'at sistemlerine bırakmış öğretici (doktrin) ler bizde yepyeni, canlı bir şekilde yaşıyor, belki asıl vatanında gördüğü değerden çok daha üstün bir şekilde karşılanıyordu.

Bu iddiaya uzun uzadıya misaller verecek değilim. Bir eserin veya bir yazarın herhangi bir cemiyette tutulup tutulmamasının çeşitli sebepleri olabilir. Bir Fransız bilgini olan Comte de Gobineau Fransada hor görülür, Almanyada büyük bir yetke olarak tutulur; G. Lebon Fransa'nın üniversitelerinde veya resmî yetkeli bilginler arasında herhangi bir kitap yazarından başka bir şey değildir; Türkiyede O, en büyük bir bilge, en uzağı gören bir bilgindir. Tıpkı böyle bizde Montaigne'nin adı yalnız terbiye tarihlerinde silik bir şekilde geçer.

İçinde yaşadığımız topluluktan neler neler alıyoruz ve bunlar bizim kafalarımızın oluşu üzerinde önemli, silinmez tesirler yapıyor.

İşte hazırlamış olduğu konferansda Naci'yi Montaigne ile Voltaire'ler, Rousseau'lar arasında karşılaştırma yapmaya ve berikilerden yana hükümler çıkarmıya götüren sebep buydu. Dağınık bir şekilde de olsa, Tanzimattanberi, Türk kültür âlemine işliyenler ancak 18 inci yüzyılın dorukları sayılan şahsiyetlerdi; biz de onlara hayrandık, zaten başkalarını da tanımiyorduk. O zaman okullarımızda felsefe öğretmeni de yoktu. Biz bunları da gelişi güzel elimize geçen kitaplardan, veya bize önderlik yapabilecek olan büyüklerden öğreniyorduk. Meselâ Konyada İdadî mektebinin dar ve basit programlarına göre düzenlenmiş çok yavan kitaplardan yalnız sınıf geçme bilgisi edinirken, küçük bir ödevle mektep muhitine karışmış dinamik bir genç, okulun yetkeli öğrencilerini kendi varlığından yayılan ışıkla aydınlatıyor ve onlara geniş ve zengin

ufuklar açıyordu. O zamanın gençlerinden kimi onu örnek alarak, kimi onunla yarışmak istiyerek kendi oluşlarının mukadder çizgilerini hazırlıyorlardı (*). Konyada böyle olduğu gibi yurdun her tarafında da buna benzer kımıldanışlar, oluşlar ve açılışlar meydana geliyordu. Bununla beraber Türkiyenin hiç bir yerinde metotlu ve sistemli bir felsefe ve kültür bilgisi yoktu. Bu dağınık ve alaylı bilgilenme Cumhuriyet devrine kadar sürdü. Cumhuriyet devrimi Darülfünunu Üniversite yaptı, Liselere zengin müfredatlı Felsefe dersleri konuldu, batı âleminin metotları daha sıkı olarak bu bilgi kurumlarına girdi. Artık bizim de feylesoflarımız, belirli sistemleri olan bilginlerimiz yetişmeye, bir yandan uç göstermeye başlamalıydı. Darülfünunun Üniversite olduğu zamandanberi beklenen otoritelerin yetişmesi için gerekli olan zaman geçmiştir; fakat hâlâ o yetkilerden eser yok. Ortada yine eski devrin kendi kendilerini yetiştirenlerinden başkalarını görmüyoruz. Bunun sebebi ne?

Basın âlemi alabildiğine genişlemekte değil midir? Yazma ve düşünme hürriyeti hiç bir devirde görmediğimiz bir olgunluğa ermemiş midir? Devlet Avrupaya Felsefe tahsili için alay alay gençler göndermemiş midir? Tarih, San'at, Bilim kolları, Fen ve Teknik alanlarında düne göre verimli, çok sistemli çalışmalar görüldüğü halde Felsefe meydanı niçin bom boş durmaktadır? Hiç olmazsa uzun yıllardan sonra gelecek ahlakçılar, terbiyeciler, feylesoflar neslinin kaynağı olacak olan Montaigne'lerimiz nerede?..

(*) — Sayın hemşehrilerim bahsettiğim zatın, otuz yıldanberi, yurdun aynı köşesinde aynı sihirli meş'aleyi, yine eski erk ve inanla elinde tutan Bay Muhlis Koner olduğunu hemen anlamışlardır.

KONYADA MUSİKİ

MAHMUT R. GAZİMİHÂL

III

Karamanlı (Lârende'li) Emir bin Hızır Mâlî adlı musikicinin hicrî 838 (M. 1434) yılında "Beldet-i Rum,, (yani Konya) da kaleme aldığı (*Kenz-üt-Tuhaf*) başlıklı kitabının Paris Millî Kütüphanesi farisî yazmalar dairesinde saklı tek nüshasını ben göremedim [1]; Cl. Huart tarafından *Lavignac* Musiki Ansiklopedisinde yayınlanan fransızca tercemesinden faydalanabildim. Bu çevrilen kısım, risalenin yalnız çalgılardan bahseden faslıdır; o asırda Konyada kullanılan Asyaî çalgıların görünüşe göre yalnız belli başlılarını tarif etmektedir. Buraya çevirerek almayı faydalı bulduk.

Emir bin Hızır Mâlî, çalgıları "kâmil sazlar,, ve "eksik sazlar,, diye ikiye ayırarak, kâmillerin beş, ötekilerin dört tane olduğunu söylüyor.

1) *Ud*: topraktaki yerinde kendiliğinden kurumuş ağaçtan, zaruret halinde de servi ağacından kesilerek yapılır. Başka başka kuturlarda beş kirişi vardır. En yoğun kiriş tabii en kalın sesi verir, *bam* olur; sonrakiler git gide incelererek ve git gide tizleşen sesler çıkararak *mislâs*, *mesnâ*, *zîr* ve *hâd* adlarını alırlar; kirişler bağırsaktan bükülerek yapılır.

2) *Gışek*: tas biçiminde, altı yuvarlak, üstü düz ve kısımları iyice eşit olan, ne pek büyük, ne de pek küçük olmayan bir kâseden ibarettir, bu tasın iki tarafına — biri büyücek — iki delik açılarak, sap burarlardan geçirilir; tasın üst kısmına her yanı iyice mütevazın bir deri kaplanır. Sapın yarı uzunluğunda bir de çelikten ayağı vardır, kirişlerin bağlanması için bunun iki de çengeli bulunur. Sap pek sert ağaçtan, badem ağacından, ceviz ağacından, veya abenostan olur. Çalgı, biri ötekinden kalınca iki "kıl,, lıdır; kıllar *yay*'la ihtizaz ettirilir: at kuyruğundan burulma bir tutam kıl sıkıca yaya gerilmiş bulunur; bu hususta otuz, ve en çok kırk kıl kullanılır.

3) *Rebab*'ın çanağı çokluk zerdali ağacından olur: ağaç önce kaynar sütte veya suda tutulmalıdır; ses tatlılığının artması bakımından

süt daha iyidir. Sap, ister aynı ağaçtan, ister ceviz ağacından yapılır. Çanak pek dar olmalıdır. İki karnı vardır: biri asıl çanak, öteki de sapa mücavir olan karın (kemandaki gibi). Üstüne sapın yapışık bulunduğu üst karın incecik bir tahta kapakla kaplıdır; küçük çanağın ortasında delikler vardır ve deriyle kaplıdır. Çanağın uzunluğu bir karış 4 açık parmak; karın kısımlarının uzunluğu bir karış ile 2 parmak; sapın uzunluğu üç karıştır. *Rebab*, üç çeşit ibrişimden altı killa mücehhezdir.

4) *Mizmar* [farisiye *nay'ı siyah* (kara kamış)], biri kamıştan ağızlık ve öteki ağaçtan gövde olmak üzere iki parçalıdır. Gövde kısmı üstüvanî bir boru olup, yedi deliği, ayrıca da altta — ağızlık tarafında ve üstten ilk iki deliğinin tam arası hizasında — bir deliği vardır. Taze kamış parçasından yapılan, uclarından biri ibrişimle sarılıp, öteki de (genişlesin diye) iki tahta parçasıyla iki üç gün baskıda tutulan dili sayesinde ses çıkartılır; küçük taraf taze ağaçtan yapıp, az veya çok tiz, yahut pes sesler çıkaracak kadar kamışın içine sokulur. Öteki iki kamış parçası da üst üste konularak, iki parça arasında âdetâ bir yarık hasıl olacak şekilde iki başları ibrişimle sıkıca bağlanır. Başpareye en yakın olan deliğin sesi en ince, en uzak olanıki de en kalındır; yani delikler uzaklaştıkça sesleri kalınlaşır. Hamamda çalınabilecek biricik çalgı *mizmar* (Kara - nay) dır.

5) *Pîşe* de kamıştan yapılırsa da, göze henüz sarı görünen kamıştan değil, son derecede olgun kamıştan imâl olunur; kuraklaşınca yerinden kesilen kamıştan.. Bu çalgıya en elverişli kamışlar Horasan'ın Nişâbur'undan ve Bağdat'tan getirtilir; dümdüz olmalıdırlar. *Pîşe* tiz sesler çıkaran bir çalgıdır, uzunluğu bir karış ile 2 parmağı geçmemelidir. Bazıları yedi deliklidir, bir takımlarında dokuz delikli olur. Bir de kaba pîşe vardır: bunun uzunluğu 2 karış ile 4 parmaktan aşağı olmaz; delikleri daha seyrek ve ağızlığı daha kuvvetlidir. (Görünüşe göre, bu, *moşte* de denilmiş olan neyin aynı olup, arapların *mostak* dedikleri şey bundan çıkmıştır).

Eksik çalgılar şunlardır:

1 — *Çenk*, eksik çalgıların en kâmilidir. Çanağı mahrutî, tepe kısmı at boynu gibi bükük bir baş biçimindedir; bu eğri kısım farzımuhal olarak doğrultulacak olsa çam kozalağının mahrutî biçimi belirmiş olurdu. Çanağının yekpare zerdali ağacından olması tercih edilir; boyun yeriyle beraber dört karış uzunluğundadır; en geniş yeri bir karıştır; git gide daralır. Oyukluğun en derin yeri 4 açık parmak. Sapı da zerdali ağacındandır; üç karış uzunluğunda olur. Çanağın dış yüzüne parlak cîlâ sürülür. *Çeng* yirmi dört kirişlidir; yirmi beş olunca, katılan kiriş kabalar tarafında bulunur. Çalgı sol kol altında tutularak çalınır. Kirişleri sağ el çalar, sol el düzene kor; düzenleme bittikten sonra sol el tiz kirişleri, sağ el kabaları çalmaya başlar. [Şimdi Afganistandan sayılan Herat şehrinin kadın çengileri milâdın sekizinci asrında pek gözdeydiler, Cerir ve Ferazdâk adlı iki arap şairi kavgaları sırasında onları andılar].

[1] *Ms. de la Bibliothèque Nationale, supplément persan No. 1121* (Yaprak 147 ilâ 189) Blochet'nin *Catalogue des manuscrits persans* (t. II, s. 157) fihrisinde "Beldet-i Rum,, dan maksat İstanbul olduğu yazılıyorsa da, İstanbul o tarihte henüz elimize geçmiş değildi. Cl. Huart'ın da demiş olduğu gibi bu eser muhakkak surette XIV asır ortalarında yazılmış olup, Rum beldesi kaydından maksat da Konya'dır. Dört kısımlı olan risalenin Cl. Huart yalnız çalgılardan bahseden üçüncü faslını kısaltarak fransızcaya çevirmiştir. Risalenin ikinci bir nüshası henüz elde edilememiştir.

2) Çeng'ten sonra *nüzhe* (cazibe) adlı çalgıdan daha hoş bir çalgı mevcut olamaz: XIV üncü asırda henüz yeniydi, Mevlâna Safiyüddin Abd-ül-Mümin tarafından icat edilegelmiş bulunuyordu. Kızıl söğüt veya kestane ağacından (*şah - çub* hükümdar ağacı) yapılma bir müslatilden ibarettir: şimsir ağacı en uygun olanıdır; servi ağacı da iyidir. Yüz sekiz kırı vardır. Uzunluğu iki karış ile üç açık parmak, genişliği tam iki karıştır; derinliği dört açık parmak olur. Üst kısmı udunki gibi incecik tahtayla kaplıdır. Çalınırken burguluk tarafı solda kalır; iki el birden çalar.

3) *Kanun* bir yarım - *nüzhe*dir, çünkü *nüzhe* iki kanundan meydana gelmiş sayılabilir. Her ne kadar kanunun da dört köşesi varsa da, bir yanı eğridir, yani münharifi şekildedir. Çanağı zerdali ağacından olur. En uzun yanının ölçümü üç karış, buna karşı olan en dakenarın uzunluğu bir buçuk karıştır; burgular yanı iki karış üç açık parmak, kırıların bağlandığı kenar tam iki karış genişliğindedir. Derinliği üç açık parmaktır. Altmış dört kırı takılır. Bunlara, tüylerle (mızraplarla) mücehhez birer dikiş yüksüğünü andıran ve her elin şahadet parmağına takılan iki cihazcıkla dokunulur.

4) *Mogni*'yi, İsfahan'a gelince Safiyüddin Abd-ül-Mümin düzmüştür. *Rebâb*, *kanun* ve *nüzhe*'nin bir terkiibinden ibarettir. Zerdali ağacından yapılır. Çanağı rebabın çanağından daha irice ve genişçedir; sapının biçimi mustatildir; çanağın uzunluğu bir karış ile beş bitişik parmak, genişliği bir karış dört bitişik parmak, derinliği dört açık parmaktır; sap iki karış üç açık parmak uzunluğunda, dört açık parmak genişliğinde, iki bitişik parmak derinliğindedir. Çanağın içi lutkal ile sırça unundan mürekkep bir cilâ ile sıvanır; üstüne gayet düzgün bir deri kaplanır. Otuz dokuz kırı vardır., [1]

(Yukarıki tariflerde kullanılan *karış* (palme) ölçüsü eski yunan ve romalılardan kalma uzunluk ölçüsü olup, ortalama hesapla 22,5 santim tutar).

* *

Yukarıki tariflerden, XIV üncü asırda çalgı yapımı sanatının ne kadar incelmış bulunduğu, hattâ usullerinin bir risale halinde tedvinine bile ihtiyaç duyulmuş olduğu anlaşılır. Konyanın klasik musiki takımlarında *ut*, *rebab*, *çeng*, *kanun* ve iki türlü ney (*mizmar* ile *pîşe*), yaylı çalgı olarak da *gıcâk*'ın yer alabildiği yine bu risaleden anlaşılıyor; yeni icatlardan olarak da *nüzhe* ile *mogni* XV inci asır başlarında kullanılmaya başlamış. Emir bin Hızır Mâli bir mevlevî ve Karamanlı olduğu halde, sırf kitabını o asırların ebedî göreneğine göre fars dilinde yazdığı için Cl. Huart tarafından acem addedilmiştir! Kitaplarını lâtince yazmış olan ortazaman Batı müelliflerinin hepsini Lâtin kanından say-

mak ne kadar gülünç olursa, her farsça yazan şarklıyı — ve hele Anadolloyu — acem addetmek de o kadar muazzam bir gaflet ve çocukça bir gaf sayılır. Ne yazık ki, böyle sakarlıklar, "Mesnevi", farsçadır diye Belhli Celâleddin Rûmî hakkında da, başka Türk oğlu Türklerin şecerelerini zulmete boğmak üzere de pek çok işlenmiştir. Hızır Mâli oğlu Emir, adı ve eseri bilinen ilk ve tek Konyalı musiki nazariyatçısıdır.

Kenz - üt - Tuhaf bizi bir de kıyaslamaya sürükledi: çünkü, ondan çeyrek asır önce Yıldırım Bayazid'in şehzadelerinden İsa Çelebi'ye verilmek üzere Türkçe olarak kaleme alınmış olan Ahmet oğlu Şükrullah'ın musiki kitabındaki çalgılar bahsiyle yukarda çevirdiğimiz tarifler arasında büyük bir benzerlik, çalgıların tasnif, sayı ve sıralarında tam bir tıpkılık göze çarpar. (Yalnız *Gışek* adlı kemançeye Şükrullah *İklık* diyor ki, bu ad ikiliği o çalgı hakkında Asyada da hep mevcut olmuştur). Cl. Huart kendi tercemesini birçok kısaltmalar ve atlamalarla yapmış olmasına rağmen asıl metinler arasında yüzde yüz tıpkılık bulunduğu yine de bellidir. Şu halde, her iki kitabın hiç değilse çalgılardan bahseden kısımları daha eski bir farisî kaynaktan faydalanılarak yazılmış demektir. [1]

Konyaya ait ilk edebî metinlerde adlarını gördüğümüzden evvelce bahsettiğim çalgılardan bazılarını, bilhassa *tabilhane* aletlerini, halk sazlarını ve vurma çalgılara ait tarifleri ne Emir, ne de Şükrullah kitaplarına almamışlar: bu eksikliği "onların yalnız fasıl musikisinin erkânıyla meşgul oldukları, düşüncesiyle izah etmek mümkünse de, o asırlarda gerek Konyada, gerekse Bursada çalanları bulunmuş olduğu muhakkak olan "koca Türk tanburu,, (*Tanbur-ü kebir-i Türkî*) ye nasıl olup da yer vermemiş olduklarına şaşmamak elden gelmez.

İki kitap arasındaki aynılıktan o asırlarda Bursa ve Konya saz takımlarının hep bir olduğu anlaşılıyor. Daha doğrusu, aynı bir musiki kültür ve göreneğinin bir ucu Edirne'de, öteki başı Horasan'daydı: klasik fasıl musikisinin "güfte", dili bütün bu ülkelerde henüz yalnız farisî idi... Hafız Şirazî kendi zamanının çalgılarını "Mogannî - Nâme", de şöyle sayıyor (XIV üncü asır sonunda): *def*, *çeng*, *erganun*, *ud*, *rebâb*, *nay*, *barbat*, *du - ta*, *se - ta*. Konyanın edebî metinlerinde de hep bunların adı geçer... Aynı kültür birliği 1453 ten itibaren İstanbul'da da günü gününe tutundu, "Hüseyin Baykara fasılları", nın şöhreti Baykara Sarayında olduğu kadar, İstanbul sarayında da asırlarca anılıp durdu. *Tarih-i Ebül - Fetih*'de Fatih'in İstanbul'da tertip ettirdiği bir düğün şenliği canlandırılırken musiki meclisleri de şöyle anlatılmış: "Yer yer türlü türlü sohbetler ve meclisler kuruldu. Sazlara köşmal verildi. *Ud* ve *şestâr* ve *tanbur*, *rebab* ve *barbat* ve *nay* kanunu padişahi üzere taraf taraf efgane başladı, ve bölük bölük muganniye cariyeler çenge çenk urdular, ve ol

(1) Bu tarifleri Lavignac Musiki Ansiklopedisindeki kısaltılmış tercemeden çevirdik (c. II, S. 3071 — 3072)

şehnazlar âvaz-ı dîlnûvazla uşşaka neva bağışladılar, ve erbab-ı ukulü muhayyer kıldılar. Bu esnada Hân'ı bî deriğ çekildi... Çün emr-i velimei huceste kemaliyle yerine vardı, esbab-ı lûub-ü lehiv ref olundu. Beyit :

Huzûz-ü dünya gerçi oldu mahbub
Çü lâhey anallahdır denir lehv
Beka lezzetlerin satmak fenaya
Bu âkilden gelirse ki ider sehv

Bes, umur-u saltanatın mihmanına ve memleketler istihlâsının ve zaptının esbabına mübaşeret ettiler..., Böyle saltanatlı musiki meclislerinin ve bu kadar işlenmiş Asyaî bir musikinin kısa bir zamanda Bizans yerlilerinin bile gönlünü çeliverdiği muhakkaktır; onlar da aynı kültür bölgesinin bendeleri oldular.

Son satırlarımızla Konyanın sınırlarını konu bakımından fazla aşmış değiliz; o son istitratla şunu demek istedik ki: İstanbulun bile birkaç yıl içinde musikisi ve her şeysile bu kadar koyu ve halis bir Türk şehri manzarasını alıverdiği sabit bulunduktan sonra, Konyanın asırları aşmış türklüğüyle o çağda ne durumda bulunmuş olacağı daha kolay tasarlanır.

— Sürecek —

KÖY KADINI DOLAYISIYLA (*)

Dr. İ. H. ALADAĞ

Bizde kitap deyince ya mahreci yabancı bilgi kitapları, yahut yabancı ceryanların eski, yeni işborta malları akla gelir, hele son yılların tercüme roman sagnağı... Sebep ve gayesi meçhul bu kitap danpingi arasında kutup yıldızı gibi parlayan bir kaç kendi kitabımız çıkmasa tesellisiz kalacağız.

Kitap bu günün cemiyetlerinin ölçüsü, kuvveti, silâhı olmuştur. Tonlarca kâğıt ve su gibi mürekkep harcanarak piyasaya çıkarılan kitapların müşteri bulması bu gün her zamankinden fazla aydın kafasının duracağı bir konudur. Kimler okuyor, ne okuyorlar, okunan şeylerin kaynakları nedir? Ve daha bir sürü sualler.

Haberimiz olmadan yüksek edebiyat örneği deye önümüze sürülen bir sürü kitabın bu gün varlığımızı borçlu olduğumuz kıymetlerle alay ettiğinin farkındamıyız? Milletlerin zamanla kıymet ölçüleri tekâmül etmekte ve değişmektedir. Bunun zarûri ma'kesi kitaplardır. Buna deyeceğimiz yoktur. Fakat öyle hükümler vardırki bunlarla oynanamaz! Dejenere ve anarşist kafaların ak kâğıt üzerine kapkara boşalttığı kirli satırların tesirlerini düşünmüyormuyuz ?

Kanun ve nizamların dışında her cemiyetin öyle otorite ve müeyyideleri vardır ki rast gele eline kalem alanın cüretine gem vurur. Bu gün bu memleketin kıymet ve otoritelerinden bunu beklemek hakkımızdır. Kitap insan gibidir. Mazisi, hâli ve emelleri araştırılmalıdır. Artık bu memleketin bilgisini, bu memleketin fikrini, bu memleketin romanını daha ne vakte kadar bekleyeceğiz ! ?

Elinize bir kitap alırsınız. Bu Rus'tur, bu Angilosakson'dur; bu Cermen'dir, diyebilirsiniz. Romansa, Fikirse, İlimse, her neyse, bu şekilde kitapların hasretini çekiyoruz. Bu da ancak her şeyde Kozmopolitlikden kurtulmakla mümkündür. O zaman dünya çapında bizim olan eserlere kavuşacağız.

Remzi Oğuz Arığ'ın çıkardığı Köy Kadını'nı okuduktan sonra insanda bu arzu biraz daha kuvvetleniyor. Köy kadını, tek bir konunun kitabı

(*) Köy kadını Millet Mecmuası neşriyatından Ankara

değildir. Onda muhtelif zamanlarda muhtelif konular üzerinde yazılmış yazılar size demet halinde sunulmuştur. Hakikî ve hakikatlı bir evlâdın ana dertleri, ana sevinçleri, ana gururlarını bulursunuz. Bir aydının mayasının ne şekilde olması lâzım geldiğini görürsünüz. Her insanın kendi sahası dışında onu kucaklayan büyük meselelerin mevcut olduğunu anlarsınız. Mesebsiz ve soysuz bir ilim sâhibi bizce muhiti için zararlıdır.

Remzi Oğuz, bu kitabı eyi bir bilginin ne yapabileceğini ve neler yapabileceğini göstermiştir. Köy kadını, Mahreci aklâm, Bunlar kim, Hastaneden sesler ve öteki yazılar her konuda gönüllerimizin ışığının kendi meselelerimize hürmet ve muhabbetle çevrilmesini gösteriyor.

Remzi Oğuz, bu kitabı zamanında çıkarmıştır. Onun eyi tesirlerini bekliyoruz. Onu herkesin okumasını istiyoruz ve böyle kitapların daha çok olmasını ummak hakkımızdır.

MEVLEVİLER ŞEHİRİ KONYA

Çeviren: S. SUNGUR

Yazan: Cİ. HUART

(62 inci Sayıdan Sonrası)

Yedinci Bölüm

Konya — Şehrin umumî görünüşü — Alâeddin Keykubad Camii — Selçuk sarayının kalıntısı:

Düz zeminli geniş küvetin kenarında, Sille ve Meram gibi, iki nahiyesile yegâne meskûn mahal olan Konya, çok evvelden görünür: Burası bir çöl'dür. Kâtip Çelebi'nin de naklettiğine göre burası vaktiyle deniz imiş: ilâhî Eflâtun, bu denizi kurutmuş. Efsânenin ilk parçası doğru olabilir; hiç bir yer bu ova kadar kurumuş bir göl manzarasında değildir. Hangi mahallî rivayetin bu garip efsâneye döndüğünü ancak Allah bilir.

Hakıyaten, âdetâ çöl ortasında bir Vâha gibi olan, dünyanın diğer taraflarından ayrı olan bu Konya şehrinin mevcudiyetinden daha garip hiç bir şey düşünülemez.

Bu hâdise Meram'daki pınarlardan dolaydır. Dağdan çıkan ve çölde kaybolan akar sular bu şehrin mevcudiyetinin yegâne âmilidir. Civar-daki bahçeleri sulayan bu akar sulardır: Burada sulama sahasının haricinde bir tarafta kuru dağlar, diğer tarafta yürüyüşle iki günlük bir mesafe teşkil eden ekilmemiş bir ova vardır.

Şimalden gelen büyük yol üzerinden şehre yaklaşıldığı zaman, bil-hassa, evlerin düz damlarıyla vücutta gelmiş sağdaki hattın ortasında göze çarpan bir yükseklik görünür: burası, ihtimal memleketin yegâne sunî bir tepesidir. Burada, birbirinden geniş sahalarla dört âbide görülür: Şimalden cenuba doğru olmak üzere Selçuk sarayının harabesi; üstündeki sekiz vecihli ihram şeklindeki kubbesile tanılan Alâeddin Keykubad camii; Saat kulesi, bir hiristiyan kilisesinin kalıntısı ve sonra Rum ve Ermenilerin aynı zamanda kullandıkları kilise, Texier'nin dediğine göre, vaktiyle bu tepenin etrafı tuğladan yapılmış bir surla çevrili imiş; fakat, bu gün, ilerde göreceğimiz şehrin surları gibi, bu sardan bir şey kalmamış.

İlk defa Alâeddin camiini ziyaret etmemiz lâzımdı. Bu camiin cephesi aynı şekilde değildir; muhtelif devirlerde yapılmış kısımlardan vücutta gelmiştir. Arapece yazılmış beş kitabe, camiin yapıldığı zamana ait hiç bir şüphe bırakmıyor; bu caminin inşasına birinci Alâeddin keyka-

vüs tarafından hicrî 616 (Milâdî 1219 — 1220) de başlanmış ve ertesi sene yanî 617 (milâdî 1220 — 1221) de Alâeddin Keykubad tarafından bitirilmiştir. Bu cami inşasına Atâbeğ (yani ordu başkumandanı) nın azatlı kölelerinden AYAS-el-ATÂBEĞÎ memur edilmiş ve bu da adını ahlâfa bırakmak gibi iyi düşünceye sahip olan Şam'lı mimar Mehmet bin Havlan-ü-d Dimişki'yi bu binanın inşasına memur etmiştir.

Kapıların herbiri muhtelif tasavvurların eserleridir; fakat herhalde hayrete lâyıktır. Bu bina Arap san'atının onüçüncü asırda muhafaza olunmuş bir numunesidir. İşte eephesindeki kitabelerin tercümesi :

Birinci kitabe : (Bu cami inşâsını sultanül a'zam Alâeddünya Ved-din bürhan emirül Mü'minin elgalip Keybubad bin eşşehit Keyhusrev elelvel bin Kılıçarslan - ı - sâni emretti.) . Bu invanların "Senpetersburg,, ilim ekademesinin meskûkât kolleksiyonundakilerin aynı olduğuna dikkat etmek lâzımdır. Yalnız, ileride göreceğimiz gibi, İmparator Las-caris'in kuvvetleriyle çarpışırken harp meydanında ölen Alâeddin'in ba-bası Keyhusrev'e verilen "Şehid,, invanı müstesna .

— İkinci kitâbe —

« المتولى اياز الا تايكى عمل محمد بن حوران الدمشقي »

İkinci kitabe : (Elmütevelli) (Ayaz) el Atabeğî ameli Mehmed bin Havlan el dimişki) .

— Üçüncü kitâbe —

« بسم الله الرحمن الرحيم امر بعمارة هذا الجامع السلطان الغالب عز الدين سلطان البر والبحرين ابو الفتح كيكوس بن كيخسرو بن قلنج أرسلان برهان امير المؤمنين في شهور سنة ستة عشر و ستمائة بتولى العبد المحتاج الى رحمة الله اياس الا تايكى »

Üçüncü kitabe : (Bismillahirrahmanirrahim emere biimareti hâzel ca-mi essultan elgalib izzüd - dünya - veddin sultan - elberri - velbah-reyn ebülfetih Keykâvüs bin Keyhusrev bin Kılıcarslan bürhan emir - Elmü'minin fi sene sitte aşere ve sittemie bitevella elabdülmuhtaç ilâ rahmetillah Ayas el Atabeğî.

Mütevellinin isminin yazılışındaki farka dikkat ediniz; bu kitabede AYAS, obirkinde AYAZ diye yazılmıştır. Bu aynı adamın ismidir. Türk-lerin ağzında "S,, ve "Z,, harfleri erzuya tabi olarak karışabilir. Sivas'da basılmış bir sikke, birinci Keykâvüs'ün fi'len (essultan - ül - galib) inva-nını kabul ettiğini isbat ediyor. Bu invanı kabul ediş bu hükümdarın, saltanatının son yıllarında Konya'daki cami inşasına başladığı zaman-da olmuştur.

— Dördüncü kitâbe —

« امر ببناء هذا المسجد والتربة الممتدة السلطان الغالب علا الدنيا والدين ابو الفتح كيقباد ابن السلطان الشهيد كيخسرو بن قلنج أرسلان ناصر امير المؤمنين بتولى العبد اياز الا تايكى من سنة ستة عشر و ستمائة »

Dördüncü kitabe : (Emere binai hâzel mescid vettürbet-ül-muteberet essultan elgalip Alâeddünya veddin ebülfetih Keykubad ibn essultan el-

şehit Keyhusrev bin Kılınç Arslan nasır emir - elmü'minin bitevellâ elabd AYAZ el Atabeğî min seneti sitte aşere ve sittemie.) Bu kitabe-nin ifadesi iki evvelki kitabelerinkinden biraz ayrıdır. Çünkü o iki ki-tabeye göre bu binanın Alâeddin tarafından değil, biraderi ve selefi İzzettin Keykâvüs tarafından yaptırılmış gibi anlaşılıyor. Alâeddin an-cak bu binanın inşasını ikmal etmiş oluyor. Türbei mutebereye gelince, bu, caminin içerisindedir, ve bundan ileride bahsedeceğiz.

Sağdaki kapının üzerinde dairevi bir çerçeve içinde çini beyaz harf-lerle mavi zemin üzerine yazılmış şu kelimelerle başlayan Arapça bir kitabe var : (Sultanülmüazzam Alâeddünya veddin), sonra, tamir görmüş taraftaki küçük kapı üzerinde olduğu gibi, garp taraftaki duvara açıl-mış örtülü diğer kapı üzerinde de iki defa tekrar edilen aşağıdaki oku-nuyor : (سلطان المعظم علا الدنيا والدين الغالب كيقباد بن قلنج أرسلان) bu birbirine benzi-yen iki kitabeden ikincisi camiye bitişik küçük bir binanın kerpiç çatısı altına yarı gömülü vaziyette.

Bu kitabelerin çerçiveleri tetkik merakını uyandıracak şeyler değil-dir. İlk kitabe bütün metni çerçeveleyen çizgi genişliğindeki ufki bir çizgi ile birbirinden ayrılmış dört satır üzerine yazılmıştır. Etrafında ki dört tane çıkıntı halindeki sütuna oturtulmuş mermer kornişlerin altında dört köşe bir çerçeve içine yazılmış sekiz köşeli bir çerçeve var; bu çerçeve bu gün taşla örtülü bir pencerenin üzerindedir. Beş satırdan ibaret olan üçüncü kitabenin etrafı ağ gibi bir çerçeveyle pek sade bir şekilde çev-rilidir, ve bir pencere hissini veren ayrı bir çerçeve içindedir. Ve ojival tarzda dış dış ve asıl sütun kısmı oluklu iki ufak sütun üzerine otur-tulmuştur. Kitabenin çerçevesile Ojival tarzdaki pencerenin tepesi ara-sında ortasına, köşesine altı tane cam konmuş altı köşeli bir yıldızın bulunduğu, altı köşeli bir nevi madalyaya mahsus bir yer var.

Bu kapıya cepheden bakarken sağda kalan ve bngün yegâne açık kalan cephenin nihayetindeki kapının üstünde çiniden yapılmış bir yuvarlak yukarıda gördüğümüz Alâeddin'in ismini bir daha tekrar ediyor.

Caminin avlusuna girilince az çok yeni bir çok mezarların ortasında tâ uzaklardan görünen sekiz köşeli piramid şeklinde bir çatı ile örtülü bir türbe görülüyor. İşte burada Alâeddin'in bir çok selefleri ve her halde Şehit Sultan Birinci Gıyaseddin Keyhusrev gömülüdür. Sekiz tane kadar olan bu mezarlar mavi zemin üzerine kabartma beyaz harflerle yazılı çinilerle örtülüdür. Fakat bu türbenin maruz kaldığı mütevali tamirlerden dolayı çini levhalar o kadar karışık konmuş ki, kitabeler iyi okunamıyor, bununla beraber ben, kırık ve ters çevrilmiş bir çok çini levhalarını birleştirerek şu aşağıdaki kitabeyi okuyabildim: (Cenabı Hakka hamdüsena! bu kabirde essultan eşşehit elmuhtaç ilâ rahmetil-lah Keyhusrev elgalib Kılıç Arslan bin Mes'ud yatmaktadır.) Bu türbe biraz yüksekte bulunan pencerelerle aydınlanmaktadır. Bu pencerelerden biri üzerinde şu yazı okunuyor : (عمر يوسف بن عبد الغفار الحر جى غفر الله له والجميع المسلمين) bu, mimarın ismidir.

Bu türbenin arkasında asıl cami bulunmaktadır ki pılamı hakıyki Arap camilerinin pılamına benzer. Meselâ (Kahiredeki Ömer İbnil AS, ve (طولون) camisi, (قرطبة) camisi ve Şam'daki (Camii Emeviye) gibi.

Tahtadan yapılmış olan çatı, başlıkları şayanı hayret derecede te-nevvü gösteren kırk iki sütun ile tutturulmuştur.

Selçukiler hesabına çalışan Suriyeli işçiler Roma imparatorluğunun sonlarında İconium'un adı olan (Colonia Aelia Hadriona) dan kalmış her şeyi burada toplamışlardır. O zaman metrûk kalmış olan bu cami hâlen tamir edilmekte, hattâ, şu satırları yazdığım sırada tamir işi bit-mektedir. Mihrabın yanında Minberde siyah tahtadan (İhtimal Abanoz ve ya Tek'dir) Arabesk tarzda yontulmuş çok dikkate şayan bir inci vardır. Minberin sağında (Diacritique - harekeleri olmayan nesiyle yazılmış bir Arapça kitabe, bize b-az güç bir şekilde hicrî 550 (ve bi-naenaleyh caminin ikmalinden yetmiş sene evvel) rakkamıyla Ermenis-tandaki Ahlat'ta doğmuş olan ve bunu yapan işçinin ismini ta'yine yarıyor :

(عمل استاد مكي [نيزه في] الحاجي الاحلاطي و فرغ منه في رجب سنة خمسين و خمس مائة ٥٥٠)

Konyada bu cami, burada gömülü olan birinci Gıyaseddin Keyhus-rev ve onun iki oğlu Birinci İzzeddin Keykâvus ve Alâeddin Keykubad gibi, devirlerinde Konya Selçukîlerinin en yüksek ihtişamını bulduğu bu üç ismi bize hatırlattığından pek yakında Houtsma tarafından neş-redilen ve el'an terceme edilmemiş olan vesikalara göre orta çağ Kü-çük Asyasının bu üç büyük simasını geçivermek doğru olmayacak.

Evvelâ bu üç hükûmdardan ilkinin ölümü vak'asını şimdiye kadar yapılmamış olan bir inceleme ile daha yakından tedkîyk edelim :

Müverrih İbni Bibinin Türk mütercimi diyor ki : (Alaşehir yolunda Rum, Firenk, Bulgar, Engürüs, (Macar) ve Almanlardan mürekkep Bi-zans kuvvetlerle Konya hükûmdarının kuvvetleri çarpıştı. Bizans Tek-fur'u (Bu kelime Hükûmdar, Taha - Bosa = Taç taşıyan demektir) Onu atından aşağı yuvarlamışdı. Sultanın adamları Tekfur'u öldüreceklerdi; fakat Konya Sultanı buna müsaade etmedi ve tekrar atına bindirdi ve serbest bıraktı. Bu sırada Bizans kuvvetleri Tekfur'un kaybolduğunu görünce kaçıştılar ve Sultanın ordusu da yâma'ya başladılar. Gıya-seddin yalnız kalmıştı. Bu esnada yanından bir Firenk geçti, ve Sultan bunu kendi adamlarından biri zannetti, ehemmiyet vermedi. Bu Firenk Sultanın yanından geçtikden sonra atını geri çevirdi, ve bir mızrak dar-besile Sultanı öldürdü; silâhlarını aldı ve kaçmakta olan Bizans kuv-vetine karıştı, kayboldu. Lascaris, bunu görünce, geriye dönmesini ve Sultanın cesedini getirmesini emretti. Cesed getirildiği zaman ağla-maya başladı ve bu vaziyete dayanamayarak Firengin çengele asılma-sını emretti.

(Sonu var)

MUT KAZASI VE BABA HOCANT

GAFFAR TOTAYSALGIR

Ayrancı - Emekli Öğretmen

Mut, Mersin vilâyetine bağlı güzel bir kaza merkezidir. Tabiat bütün güzelliğini bu yurd parçasına vermiştir. Deniz yüzünden (150) metre yüksektir. Karamanın Sertavil belinden (1300) metre kuş bakışıyla görünür. Üç ciheti yüksek Göksuyu, Ermenek Göksuyu, Mara dereleri suları Mut'ta birleşirler, bir nehir olarak Akdenize dökülürler.

Mut'un bir semtinin dağları düzülmüş bahçeler gibi uçsuz bucaksız ardıçlık, diğer bir semti ise çamlıklarla, diğer bir ciheti de muhtelif cins ağaçlarla süslüdür. Mut, bir şose ile Silifkeye bağlıdır.

Mut'un meyvesi üzümü, pirinci bol ve meşhurdur. Halkı çalışkan ve munistir.

Tarihî eserler

Su yolu — Kalenin şimal kenarında tepenin yüz metre kadar aşağısında, bir tunel içine alınarak, diğer tarafa geçirilmiştir. Bu güzel yapının gerek sanat gerek mimarlık bakımından yüksek değeri varsa da kimler tarafından yapıldığına dair bir kayıt ve bir yazıya rastlanmamıştır.

Kale — Oldukça geniş ve yüksek bir taş tepe üzerine yapılmıştır. Bakımsızlık ve harpler dolayısıyla maalesef bir kısım duvarları, burçları harabolmuştur. Bir kitabeye rastlanmadığından yapılış tarihi belli değildir. Yalnız mimarî tarzından Karaman Oğullarına aid bir eser olduğu kanaati mevcuttur.

Han — Kalenin güney duvarı üzerinde oldukça büyük bir yapıdır. Yapının işleniş tarzı Kale duvarlarının benzeridir. Bu bakımdan Kale ile birlikte yapıldığı bellidir. Fakat bu da arızalarla yıkılarak harap olmuştur. Kitabesinin tercemesi :

İşbu kutsal hamı Tanrı rızası için Rûkniddin oğlu Hacı Yusuf Rafi 806 hicrî tarihinde bina ve tamir eylemiş ve Tanrı yolunda vakfeylemiştir.

Bu kayda göre han, zamanımızdan beş yüz elli yedi yıl evvel tamir gören asırdide bir Türk âbidesidir.

Cami ve Türbeler

Kasaba dahilinde eski eserlerden bir cami ile iki türbe görülür.

Caminin ilk yapısı Kale gibi yıkılmış, sonradan Osmanlı tarzında tamir görmüştür.

Türbelerden birisi Karaman Oğulları devrinde mümtaz bir şahsiyet sahibi olduğu Aladağ—Göksuyu üzerinde bir de köprüsü bulunmasından anlaşılan (Şeyh Hocant Baba) ya aiddir. Lahid taşına nazaran Hocant Baba hicri 726 tarihinde vefat etmiştir.

Yanında gömülü bulunan oğlu İsa bey de babası gibi Karaman oğullarının lutuflarını gören ümeradan idi. Bunun ölüm tarihi de hicri 767 dir.

Diğer türbenin kime ait olduğu bilinmemektedir.

Mut'un Bağyaylasında (Turhan bey) ve (Nur sofu) adları verilen türbeler varsa da vesika ile tesbit edilmiş malûmat elde edilemedi.

Manzaraları cazibeli, iklimi mütedil, topraklarının verimi yüksek olması yüzünden MUT çevresinin tarihten evvelki zamandanberi insanlar tarafından imar edildiği, bırakılmış olgun eserlerinden anlaşılmaktadır.

Söz Derleme Dergisi

ve

KONYA

Sayın Bay Muhlis Koner'e
saygılarımla

KÂZIM DİLCİMEN

Müslümanlıktan önce Türklerin işlenmiş, edebî bir dili vardı. Bunu Orhon abidelerindeki Türkçenin mükemmeliyeti ile anlıyoruz.

Çin kapılarının Türklerle müşkilât arzettiği fakat İslâm âleminin Türkler için daha kolay işgal ve istilâ edilebileceği anlaşıldığı bir zamanda muazzam Selçuk kıt'aları dalga dalga İranı işgal ederek batı illerine doğru yürüyüşüne başladı ve bir an için İranda durakladı.

Yollarının geçtiği İran kıt'ası ötedenberi yani İranın tarihe girdiği zamandanberi Türklerle karşılaşmış onlarla yakından temas etmiş hattâ hükûmetlerinin çoğunu Türkler teşkil etmişlerdi. Bunun içindir ki İranlıların konuştuğu dilde Türkçe ve Türklerin konuştuğu dilde de farsça kelimeler bol, bol bulunurdu.

Orta Asyadan Anadoluya doğru yürüyen Selçuklular, bir müddet İran topraklarında kaldığı ve oradan geçtiği için olacak, oradaki halkın konuştuğu dili, kendi kurduğu devletinin resmî dili yapmıştı.

Bununla beraber, O, daima kendi dilini konuştu, kendi dili ile komutlar verdi fakat kıtalarla münasebetinde ve resmî işlerinde Türkçeyi kullanmak dirayetini bulamadı.

Bu hal, Türk kanından gelmiş İran şair ve hakimlerini yetiştirdi, İran diline hizmet edildi ve tabiatıyla Türk diline daha bir çok farsça kelimeler girdi - önemsiz de olsa - bunun aksinin de vuku bulduğu muhakkaktır. Selçuklular müslümandı, müslümanlıkta Kur'an, namaz, dua hep arapça olduğundan arapçanın Türkçeye tesiri tabii idi.

Türkçe, bu tesirler altında kalsa da yine her Türkün evinde, çadırında ve kendi aralarında Türkçe konuşulurdu. Şehirlerde oturanlar; sonradan, medrese tahsilinin, yabancı bir ülkede oturma tesiri ile Türkçeyi basit buldular, onu hor gördüler, bu düşünceye varış Türkçenin ihmeline sebep oldu.

Türkçenin küçük görülmesini çekemiyen Karaman oğullarından «Mehmet Beg» (*) Karaman ülkesinde Türkçenin hakiki mevkiini ilân etti. Karaman begliğinde olsun, Türkçeyi resmi dil mevkiine yükseltti.

(*) Kerimüddin Karaman oğlu Şemsüddin Mehmet Bey.

Karaman Begliği gibi aynı sebeplerden doğmuş diğer «Anadolu Beglikleri» de Karamanlılar gibi Türkçeye aynı mevkii verdiler. «Osmanlı Devleti», kurulunca, Türkçe, pek tabii olarak onların da resmi dili oldu.

Temiz - ihmale uğramış olduğu için - çetrefil Türkçe; Osmanlılarda en az Yavuz devrine kadar kullanıldı. Fatih zamanındanberi Arap ve Pers kelimelerine verilen önem Bayezit II. den sonra, Türkçe kelimelerin yerine kat'i olarak geçmeğe başlamış ve nihayet Osmanlıca'yı karışık bir dil haline sokmağa muvaffak olmuştu. Bir zaman geldi ki Türkçe diye ele alınan kitaplarda fiillerle edat ve eklerden başka hemen bütün kelimeler yabancı kelimelerdi.

Tanzimattan itibaren Türkçeye yeniden değer verilmeğe başlandı.

Türkçülük cereyanı Türklüğe doğru gidişi organize etmeğe çalıştı.

Osmanlı imparatorluğunun monarşisinden kurtulan ve İslâm hilâfetini kaldıran Türkler; kendi öz adları ile devletlerini, öz topraklarında kurduktan sonra elbette Türkçeye hakikî mevkii vereceklerdi.

Unutulmuş Türkçe kelimelerin bir kısmı Kur'an ve lûgat tercümelerinde veyahut Araplara, Türkçe öğretmek maksadıyla bizzat Türkler veya Türkçeyi öğrenmiş yabancılar tarafından tertip ve tanzim edilmiş Türk lûgatlerinde bulunduğu gibi bir kısmı da bu gün hâlâ Anadolu ve diğer Türk zamreleri arasında yaşamakta ve kullanılmaktadır. İşte öz kelimelerimizi buralardan arayıp tarayarak bulmak mümkündür.

Eskiden sözlüklerimiz, hep arapça ve farsçayı iyi söyleyebilmek ve iyi anlamak için yazılırdı. Ahterî, Halimî lûgatlerinde, Kamus tercümesinin bulunmasının sebebi de budur. Bir buçuk asır kadar eski bir zamanda yazılan Lehçe - tül - Lûgat'ta Türkçe kelimeleri anlatmaktan fazla Türkçe kelimelerin Arap ve Fars diline karşılığını göstermekten başka bir şey değildir.

Bu günkü yazılarımızda bile yabancı kelimeler oldukça büyük bir yekûn teşkil eder. Bu hal yabancıların dilimize tehakküm ettiğini, siyasi ve medenî istiklâlimize rağmen dilde istiklâl kazanamadığımızı gösterir ve dünkü tabirlerimizin bugünkü çocukları, bizim, manevî sultanları altında yaşadığımızı iddia ederlerse, bilhassa onların kelimelerini daima seven ve üstün tutanların buna gücenmemeleri icap eder.

Dilimizin temizlenmesi, ancak, derinden duyulan bir aşk ile Türkçeye bağlanmak, onu nerede ve ne şekilde bulursak bulalım, kullanmak arzusunun kuvvetlenmesiyle mümkün olacaktır.

Anadolu halkı arasında yaşıyan Türkçe kelimeleri toplamak teşebbüsü ilk önce 1920 de oldu.

1923 de yeni Türk alfabesi kabul edildiği zaman «Dil encümeni», de buna teşebbüs etmiş fakat 1931 de «Encümen», kaldırılınca buna devam edilememişti. 1933 te bütün Türkiye'de halk ağzından derleme işine girildi ve o yıl içinde 125,988 fiş, Türk Dili Kurumu Merkezinde toplandı, sonradan gönderilen diğer fişlerle, yurd içinde ve dışındaki gazetelerde çıkan halk sözleri ve bir takım dil severlerin özel olarak gönderdikleri sözler, Dil encümeninden kalmış fişlerle birlikte 153504 fiş miktarına çıkmıştır.

Türk Dil Kurumu, bu fişleri, yeniden düzenliyerek, halktan aldığını yine halka ve dil bilginlerine takdim etmeğe başladı.

Bugüne kadar iki cildinin neşredildiğini bildiğimiz bu kitaplar «Türkiyede Halk ağzından Söz Derleme Dergisi» adıyla basılıp yayınlanmaktadır. Birinci cildi 1939, ikinci cildi 1941 yıllarında basılan bu kitaplar «K» harfiyle başlayan kelimelerin sonuna kadar olanlarını içine almaktadır.

Birinci cildin baş tarafına yazılan «Ön söz», yukarıda bahsettiğimiz malûmatı vermekte ve bunları toplamak için sarfedilen gayretleri göstermektedir. Bundan başka «Derleme işleri için Heyeti Vekile Karamnamesi», «Söz derleme talimatnamesi» «Söz Derleme Kılavuzu», «Söz Derleme Defteri», «Derleme Genelgeleri», «Vilâyetlerden gönderilen fiş sayısı», «Özel olarak gönderilen fişlerle gazetelerden çıkarılan fişler ve dil encümeninden kalma sözlerin listesi», «Folklor Derlemesi için yapılan genelgeler», «Derleme dergisi için derleme fişlerinin tekrar fiş haline getirilmesine yarayan program», «Derleme dergisindeki yazı puntoları, işaretler, kısaltmalar», ki bu 61 sahifelik kısım gerek tarih yönünden gerekse ileride dahi işe yarayacak direktif mahiyetinde bulunan genelgelerin ayrıca değeri pek önemli olduğu ve olacağı açıktır.

Her iki kitap 1019 sahifedir, aşağı yukarı 24000 öz türkçe kelimeleri içine almaktadır.

Vilâyetlerden gönderilen ilk ve son fişlerin sayısı 132703 dür. En çok İstanbul'dan «17439», ikinci olarak en çok Ankaradan «12171», üçüncü olarak en çok fiş gönderen vilâyet Konyadır «7719».

Kayseri 5,560 fişi ile dördüncülüğü, İzmir 4890 ile beşinciliği, Isparta 4625 fişi ile altıncılığı almaktadırlar.

Her kelimenin, hangi köy kaza ve vilâyetten geldiği de büyük bir dikkatle işaret edilmiştir.

Bu koca eser, hakikaten bir âbidedir. Gönül eserin bir an önce tamamlanmasını istiyor. Ve tamamlanacağı muhakkak olan bu eserin dil-severler tarafından tekrar tekrar gözden geçirileceği şüphesizdir.

Birinci cildin son sayfasına, okurlara hitaben, küçük bir yazı daha eklenmiştir. Burada, kitabın içindeki kelimelerden gerek söylenişte gerek anlamında bir yanlışlık varsa bunların fişlenerek Türk Dil Kurumuna gönderilmesi isteniyor ve şayet böyle bir yardımda bulunulursa kitabın son cildinin bunlara hasredileceği bildiriliyor.

Özel olarak fiş doldurup gönderenler içinde Konyada Öğretmen M. Zekinin 1753, Yine Konyada Belenler (*) köyü öğretmeni İbrahim Aczinin 629 fiş gönderdikleri işaret edilmektedir. Eğer eserde gerek söylenişte gerek anlamlarda ve tertipte yanlışlık varsa yine bunları düzeltip Türk Dil Kurumuna gönderecek dil-severlerin Konyada mevcut olduğunu kuvvetle tahmin eder ve sayın Konyalıların bu pek önemli eserde yine

(*) — Belekler olacak. (Konya)

pek önemli bir mevki almakta olduğunu göz önünde bulundurarak "ulamalar ve düzeltmeler," bölümünde de geri kalmıyacaklarını haklı olarak zannederiz.

Eserin öneminden biri de bazı kelimelerin anlamına eklenmiş olan folklor maddeleridir. Örnek olarak bu maddelerden yalnız "B," harfi ile barlıyan kelimeler içinde geçenlerini sayın Konyalılara burada takdim etmenin faydalı olacağını sanıyoruz :

Adaştan üstündür badaş.

"Badaş : Arkadaş, Eskişehir,

Beleksiz gelin, keleksiz gelene benzer

"Belek : Hediye, Konya,,

Kırk dereyi, bir belen keser.

"Belen : Geçit, Konya,,

On dereyi, bir belen keser.

"Belen : Hattı içtima, Niğde,,

Belezli koyun, sürüye uymaz.

"Belez: Art ayakları alamak hastalıklı, içil.,

Belik bebek olan yer ışıldar.

"Belik bebek , Çoluk çocuk, Sinop,,

Bırtığın inadı, bırtığın boyuncadır.

"Bırtık : Cüce, Kütahya,,

Akılsızlık, Göz buğundan zor imiş

"Buğ : Hastalık, Konya,,

Buğlesiz saban, lülesiz çeşmeye benzer.

"Buğle : Sabanın kulağını sabana bağlayan ağaç, İzmir.,

Kurtların yanı sıra, kuşlar da busunur.

"Busunmak : İstifade et, Tokat.,

Hakkı böydül edenin, hakkı da böydül ölür.

"Böydül : ibdalı hak, Çankırı., (*)

(Arkası gelecek sayıda)

KONYA

N. F. BAŞTAK

(Başarafları bundan evvelki sayılarda)

Neolitik devirde Konya .— Hitit medeniyeti ve Konya .— Pelasgi = Luvî'ler .— Deniz akvamı .— Lidya'lular, Etrüsk'ler, Karia'lular, Likya'lular, Pisidia'lular, Kilikia'lular, Yeni Hitit'ler, Kappadokia'lular, Troya'lular, ve Phrygia'luların Lykaonia yani Konya hattası ile olan alâka ve münasebetleri .— İranî'ler zamanında Konya .— İskender ve hale'leri ve Hellenistik devir .— Roma'lular zamanı .— Bizans'lular devri .— Selçukî'ler ve Karaman oğulları zamanında Konya .— Osmanlı İmparatorluğu zamanında Konya.

XII

Frlgia ve Konya ile olan münasebetleri

(Phrygia — Frygya)

LYDIA — Lidya devletinin iktisadî esasları, bu devletin Hükümdarlarını, evvel emirde, sahildeki limanları kendi mürakabeleri altına almaya mecbur ediyordu. Neden sonra, bunlar, Elcezire — Mésopot mie hudutlarına kadar, kıtanın fethine de teşebbüs edebildiler: Fakat bu büyük iş ancak İsa'dan evvel VI. cı asırda Krésus tahakkuk ettirebilmiştir. Fakat daha evvelce de, yine Lidya hükümdarlarından Gyges, Lidya'yı EOLIDE'in, Marmara ve Karadenizin ticarî mahreçlerinden ayıran arazi üzerine hekemonyasını uzatmak suretiyle, oralara yani iç Anadolu'ya doğru yol açmıştı. İşte gerek buralarda ve gerekse Şark'ta Lidya'nın ilerilemesi ve açılıp yayılması, az çok kesif bir kütleden ibaret olan bir Anadolu İmparatorluğu ile çarpışıyordu. ki, kudret ve vüs' atca Hitit İmparatorluğunun rakıybi olan bu devlet: PHRYGIA İmparatorluğudur.

Bu devleti teşkil eden anasırım en eskileri (Nordique - şimalî) kabileler olup bunlar Neolitik devirden itibaren (Dardanelles - Çanakkale boğazı) ile (Bosphore - karadeniz boğazı) nı geçmişler, ve Troya şehri etrafında (Piredardaniyen) bir devlet te'sis etmişlerdi, ki Troya hafriyatı esnasında, İSÂ dan evvel 2000 - 2400 seneleri arasındaki devre tesadüfen, ikinci Troya'nın harâbeleri üzerinde görülen Şimalî tipteki sa-

(**) Kelime; Böydül, misaller Böydül'dür. İbdalı hak, kitapta aynen böyledir.

raylar ve altın ve gümüş müteallik tezyinat bunların tâ o zamanlardan Anadolu'ya geçmiş olduklarına ve o vakitki servet ve medeniyetlerine şahadet etmektedir. Hiç durmaksızın Tuna vâdisinden, yahut Tırakya'dan gelmiş olan müteakip dalgalar, akvamî = etnik lahiklarını o havalideki göller etrafına, Marmara denizi kıyılarına ve Sakarya vâdisine yaymışlardır; işte bu suretle Mysiens - misya'lılar, Bithyniens - bitinya'lılar ve Paphlagoniens - paflogonya'lılar işgal ettikleri hattalara isimlerini vermişlerdi.

Bu kabileler ve diğerleri, meselâ: BEBRİK'ler, daha geniş bir zümreye mensup idiler ki o da Bryge'ler yahut Phrygiens - frikyalılar idi. Bunlar Thrakia'daki (Strymon - istroma karasu) kenarlarından gelerek en çok kısmı Troade ve Lidya'nın arka tarafında ve (Dindymos - murad dağı) ile Sakarya vâdisi arasındaki münbit yayla üzerine yerleşmişler idi. Bunların Beyleri Troya'lılar ile sıhriyet peyda etmişlerdi: Troya Kralı PRIYAM'ın zevcesi Hékube, Sakarya vâdisinden gelmiş Frikyalı bir Prenses idi; ve ENÉE'nin oğlunun ismi olan Askanios, aynı zamanda hem bir Frikya kabilesinin ve hem de, Frikya İmparatorluğunun Şimalî ve Cenubî iki ucunda bulunan iki GÖL'ün isimleridir: Bunlardan Şimaldeki (İznik gölü) ve Cenuptaki de (Burdur gölü) dır.

İSA'dan evvel XIII ncü asrın ikinci nısfında (Trako - Frikyalılar) lardan müteşekkil yeni bir akın gelerek bütün Garbî Anadolu'yu istilâ etmişti; bu da, Asurî'lerin, hiç şüphesiz, kendi hudutlarına en yakın olan kabilenin ismine nisbetle MUŞKÎ dedikleri kavim istilâsı olmuştur. Hitit Kralı HATTUSİL'in vefatından bir asır sonra, 1255 de, bu Frikyalılar, Bosfor'dan ANTİ - TAUROS dağlarına kadar bütün küçük Asya'yı istilâ etmişler ve bir çok akvamî hâkimiyetleri altına almışlardı. Bunların Troya'lılar ile olan samimî dostlukları, Troya'nın yardımına koşmuş olan Asya akvamî müttehidesini birbirine rapt ve ilsak eden âmil olmuştur. Bundan sonra, aynı ırka mensup yeni muhacirlerin vücudiyle kuvvetleri artması neticesi olarak, daha evvelce sarsılmış olan HİTTİTE hâkimiyetinden kurtulmaya muvaffak olmuşlardı. Yavaş yavaş Hititleri Kızıl Irmak havzasından çıkararak cenubî KAPPADOKİA'ya, KATAONİA'ya, KOMANA etrafına, ve Şimalî Suriye'ye yani KARKEMİŞ ile AKDENİZ sahili arasına sürmüşlerdi.

Başlıca şehirleri olan ve Sakarya üzerinde bulunan GORDİON, aynı zamanda Anadolu'nun da merkezinde bulunuyordu; Fakat İSA'dan evvel VIII ci asırda, bunların Şarka; Kappadokya ve Kataonya'ya; doğru taşarak orada, o havalinin merkezleri olan Komana ve Mazaka (Kayseri) etrafında Hititlerle karışmış olarak yaşadıkları görülür. Daha sonra, merkezi Konya şehri olan LYKAONİA'yı, Kappadokya'nın garbî cenubisinde o zamanların en mühim ve parlak şehri olan (TYANA - tiyana) yı da hâkimiyetleri altına almışlar ve Anadolu'nun cenubî garbî köşesine PİSİDİA'ya, ikinci Askanios gölü kenarlarına, LYKİA - likiya ve KARYA'ya kadar teşmili nüfuz ve kudret eylemişlerdi, Lidya'da, AT-YADE'lar hanedaniyle ayak basmışlardır. İşte o zaman öyle bir an ol-

muştur ki Frikyalılar İmparatorluğu yalnız olarak baştan başa uzanmış, EGÉE denizi kıyılarından yukarı Fırat havzasına kadar mümted olmuş-tür.

Frikyalılarının hırs ve tama'ları denizden daha ziyade içerilere mütevecihti. Bâzen varidi-hatır olmuş olan bir (Frikyalılar deniz hâkimiyeti - THALASSOCRATİE PHRYGIENNE) henüz halledilmemiş bir mesele hâlinindedir. Eskilerin nazarında Frikyalılar, bilhassa bir "KÖYLÜLER MEMLEKETİ", idi. Kıralları, kemâli dikkat ve ihtimam ile, kendilerini çiftçiliğe vermişlerdi; bir öküzü öldürenleri ve yahut bir sapanı tahrib edenleri ölümle cezalandırırlardı. Bunlardan birincisi olan GORDİOS, sapan oku ile boyunduruk arasında çözülmez bir bağlama tarzının mucidi olmakla meşhur idi. İşte bu meşhur (Kör Düğüm - Noeud Gordien) idi ki kendisine merbut olduğu (Kaani = Kaanlı) ile birlikte millî bir tılsım olarak mahfuz kalmıştı. Zaten yer ilâhları ibâdeti Frikyalılarının dininde birinci mertebeyi işgal ediyordu.

Frikyalılarının kıralları mütenaviben GORDİOS ve MİDAS isimlerini taşıyorlardı; bunlardan ikincisinin "MİTA", ile olan yakınlığı âşikârdır. Hanedanı Hükümdarı invanı olarak kullanıldığı zannedilen bu kelime ihtimalki, MESOPOTAMİA'da hüküm sürüp, İSA'dan evvel XVI ci asra âit ÂSURI vesikalarında zikri geçen, ve gayri SÂMÎ bir devlet olan "Mitanni", kırallığının elkab ve invanından iktibas edilmiş olsa gerektir.

Frikyalılarının san'atı bir sıra güzel mekâbir âbideleriyle gösterilmiştir ki bunlar TYANE - tiyan nahiyesinden (SİPYLOS - Manisa dağı) havalisine kadar bütün Anadolu'da dağılmışlardır. Kayalar üzerinde vücutte getirilmiş olan bu âbidelerin en eskileri, İSA'dan evvel IX cu ve VIII ci asırlara âit olanlardır; ki bunlardan birisi olan (AYAZ İN) makberesi HİTİT âsâr san'atının intibaatını o kadar kuvvetli bir surette muhtevidir ki bunları bizzat HİTİT âsârından tefrik etmek epeyce müşküldür.

Diğerleri, meselâ: İSA'dan evvel VII ci asra ve MİDAS isimli Frikyalılardan birisine âit olup (NAKOLİA - Seyidgazi) civarındaki (mecma'ı mekâbir - NECROPOLE) de bulunan muhteşem kaya makberesi, Yunan tarzı mimarisinde yapılmış olan bir cephe ile yerlilerin halı nakışlarında görülen hendesî tezyinatı birleştirir.

Frikyalılarının iki imparatorluğunun belli başlı iki büyük düşmanından birisi kendisinin tevessü' ve inkişafına mani' olan LİDYA, diğeri de mütemadi fütuhât ve istilâlarıyla kendisini endişeye düşüren ÂSURIYE idi. Fakat, hattâ KRESUS tarafından garpteki arazinin bir kısmı budandığı ve İSA'dan evvel VII ci asırda vukua gelen KİMMER'lerin istilâsı ile bütün Marmara sahilllerinden Sakarya'nın garbına tard edildiği halde bile bu imparatorluk, ÂSURIYE'ye kafa tutacak ve İRAN fütuhâtına kadar kendi halinde yaşayabilecek hadar bir hayatiyyet muhafaza edebilmiştir.

* *

AHAYA'lılar, şimalden gelen yeni istilâlarla batmadan evvel EGÉE medeniyetine temessül etmekte oldukları bir sırada HİNDÜ - AVRUPAİ

dil ile konuşan ve menşei THRAKİA olan, diğer bir kavm: Fırıkyalıları: Anadolu'ya sızıyor ve yahut da akın yapıyorlardı.

YUNAN an'anâtına göre, bunların kırılları mütenaviben GORDİOS ve MİDAS isimlerini taşıyorlardı.

Bu isimlerden ikincisi, zamanımız âlimleri tarafından, MİTA ismine yaklaştırılmıştır; bu isim, ÂSÜRİ metinleri tarafından, ağıleb ihtimale göre HİNDÜ-AVRUPAİ olan diğer bir kavme; MUŞKİ'lere verilmiştir ki bunların, ÂSÜRİYE'nin şimali-garbi hudutları üzerinde zuhur etmeleri (İSA'dan evvel 1170 de) BOĞAZKÖY-Hattuşaş arşivlerinin inkıtaa uğramasıyla aynı zamana tesadüf etmektedir; yani bunların vürudu üzerine artık BOĞAZKÖY paytahtları olan büyük HİTİT devleti inkıraza uğramış demek oluyor. Bu MUŞKİ'lerle FİRİKYALİ'lerin bu suretle birleştirilmeleri (TYANE-Kilise Hisar) da bulunan bir FİRİKYA kitabesilede teeyyüd etmiştir. MİSİR ve HİTİT metinleri diğer bir kavmi zikretmektedir ki İSA'dan evvel XVI cı asırdan itibaren, Mesopotamya'nın şimali garbisinde kuvvetli bir surette yerleşmiş olan bu kavm MİTAN- Nİ'lerdir ki isimleri MİDAS ismi ile yaklaştırılmıştır. Eski Yunanlılarda, biri HOMÉRE'den, diğeri Lidyalı XANTHOS'dan gelme iki anane vardır ki bunlardan birincisi Fırıkyalıları Anadolu'ya TROYA muharebesinden evvel, ikincisi o muharebeden sonra getiriyorlar.

STRABON ile beraber olarak (İLİADE) ye hak vermek icap ediyor; çünkü orada, Troya'nın müttelikleri arasında, ENÉE'nin oğlu ASKANİOS'un kumandası altındaki Fırıkyalı'ların da bulunduğu ve Troya Kralı PİRİAM'ın zevcesi HEKÜBE'nin Sakarya havalisinden gelme Fırıkyalı bir Prenses olduğu zikrediliyor. Onların Anadolu'ya gelmeleri, en azdan İSA'dan evvel XIII cü asra yükselecektir. Bunlar Sakarya vâdisine yerleştikten ve o havalideki GORDİON şehrini kendilerine paytaht ittihaz ettikten sonra, muahharen aynı ırka mensup yeni muhacirlerle takviyet bulmuşlar ve Kappadokya'daki HİTİT'lerin bakıyyeleriyle karışmışlardır; İSA'dan evvel VIII asra doğru Fırıkyalıları hâkimiyetlerini, Kappadokya'nın cenübü garbisindeki Tiyan şehrinden KARİA ve İONİA'ya ve LYKİA'dan Karadenize kadar hemen bütün Anadolu'ya yaymışlardır. Şarkta Âsuri'leri endişeye düşürmüşler ve onlara kafa tutmuşlardır; bilâhara Lydia'lının terakki ve intişarını durdurmuşlarsa da bilâhara Lidyalılar Kiresos zamanında Fırıkyalıların garbi vilâyetlerini zaptetmişlerdir. VII cı asrın başlangıcında, belki de daha erken, KİMMER'lerin Anadolu'ya vaki olan istilâsı üzerine Karadeniz ve Marmara denizi sahillerinden içreilere itilmişler ve VI cı asır da İRAN hâkimiyeti altına girmişlerdir.

Fırıkyalı - PHERYGİA'lının bizzat kayaya oyulmuş olarak bırakmış oldukları âbideler; ACROPOLE = İç kale, Hisar, şehir ve mâbed bakıyyeleri Paflagonya'dan EGÉE'ye: SİPYLE = Manisa dağına, İzmir ve Foça'ya kadar olan sahaya yayılmış ve bunların kısmı azamı Sakarya nehrinin şayanı temaşa kıyıları üzerine, yer yer kayalar ve ormanlar çayırıklar ve çimenlerle mestur sathı mâillerle mâlamâl ve içreilerin kaynaklar fışkıran ve bu gün büyük sürüler otlayan beşüş ve mütebessim vâdicikler içine saçılmışlardır.

Bunların en eskisi ve en ziyade göze çarpanı, (AYAZ İN) köyü civarında, kaya üzerine oyularak işlenmiş olan büyük kabartmadır: Yere yatmış iki arslan yavrusu üzerinde, ayakları üzerine kalkmış iki iri arslan vardır ki bunlar ağızları açık, cesim başları kesif bir yele ile örtülmüş, adaleleri kuvvetli bir surette gerilmiş olduğu halde bir makberenin medhalini muhafaza ederler ki bunun mustatil şeklinde olup üst tarafındaki bir direğe (ki Anadolu'nun resim ve şekilden ârî = Aniconique eski mâbudesinin alâmetidir) mesnedlik eden kapısı bu arslanların ayakları arasında açılmış olarak görünür. Sir Wilyam Ramzey ve Jorj Perrot daha yukarı çıkmaya cesaret edemeyerek bu âbideyi İSA'dan evvel VIII cı yahud da IX cü asra vaz' ediyorlardı. Ayaz İN kabartmasının, kendilerinin bütün metin ve kuvvetli tarz ve üslubü sanatkâranelerini arzettiği en güzel HİTİT âbideleriyle mukayesesine, onun iki yahud üç asır daha yukarıya çıkarılmasına müsaade eder. Diğer Fırıkyalı âbidelerinin kısmı azamı pek muahhar bir devre âittirler; en şayanı dikkat olanları ve bunlar meyanın da, MİDAS ismindeki kırıllardan birininşerefine tekaddüme olarak vücuda getirilmiş olan meşhur âbide kaya üzerine yapılmış düz ve büyük yüzler üzerinde Yunan üslubünde bir cephe ile bunun altında, hiç şüphesiz yerli halılar üzerindeki nakışların taklidinden ibaret olan ve nakış ve yahud kabartma olarak işlenmiş hendesi tezyinattan ibarettir. Bir başka yerde de HİTİT üslubunda vücuda getirilmiş daha eski âsarı heykeltıraşî vardır. Ayakları üzerine kalkmış olan arslan ile (Arslan Kaya) mevkiinde bulunup iki yanında iki arslan bulunan MABUDE ANA'nın iptidai kabartması üzerindeki Yunan tarzındaki saçak cepheler, ağıleb ihtimale göre Yunanlılar devrinde sonradan ilâve edilmişlerdir.

(Arkası var)

KONYA SEVGİSİ

— Konyalılara ithaf —

MUZAFFER ERDOĞAN

Biz insanlar için fânî dünyada mevcut olan binbir çeşit sevgiler arasında özlülük ve derinlik itibarıyla hepsine üstün geleni her halde mensup olduğumuz yurda ve ulusa karşı olanı teşkil eder. Kısaca diyebilirizki insanlar için yurt ve ulus sevgisi, sevgilerin başında gelir. Bununla beraber her şeyde olduğu gibi bunda da ferdden ferde derecesi azalıp çoğalan bir inip çıkmanın bulunduğunu hiç bir zaman unutmamak lazımdır. Tahakkuku için teşebbüse giriştiğimiz her yeni şeyde başarı ile karşılaşabilmek için iyi bir niyetin ve temiz bir sevginin gönüllerde üstün bir şekilde kökleşmesi şart olduğu gibi bir memleketi hizmet etmek hususunda çok yüksek bir ülkü ile faaliyete geçerken de ilk göze çarpan lüzumlu âminin hiç şüphesiz temiz bir yurt sevgisi olması gereklidir. Kendisine yeni bir hayat arkadaşı seçen veyahut uğraşma veya geçim yolu intihap eden bir kimse nasıl sonunda onlara kendi çapında bir hizmette bulunabilmek için çırpınıp durursa bir memleketi karşı az çok bir sevgi besleyen herkes de en sonunda ona bir ufak hizmette bulunmayı ve bu suretle yararlı bir unsur olmayı aslâ hatırandan çıkaramaz. Bu itibarla bizce Konyaya hizmet etmek, her şeyden evvel onu içten ve yürekten sevmekle başlar.

Kendine araştırma mevzuu olarak Konyayı seçen bir fert için aynı zamanda sevgi ile bir bağlantı kurması kadar tabii bir şey olamaz. Hattâ böyle bir sevgi bu hususta yapılan çalışma ve çabalamaların başında gelir. Her şeyden evvel şunu söylemek lazımdırki bu iki varlık arasında kurmak istediğimiz içten ve yürekten bir ilgi, bazı dar görüşlü kimselerin zannettikleri gibi, mevzii ve mahdut bir bağlantı olmaktan Türk ulusu ve yurdu arasındaki bütünlüğü parçalamaktan hayli uzaktır. Biz böyle bir sevgi ile aşağı yukarı sekizyüzbin kilometre mürabbalık bir sahayı kaplıyan Türk yurdunu ve yirmi milyona yaklaşan Türk ulusunu daima gözönünde bulunduruyor ve böylece bir bütünlüğü daima ön safta tutabilmek için vazifelerimizin nelerden ibaret olduğunu daha kısa bir yoldan göstermiş olduğumuza inanıyoruz. Yani zihnimizde "KONYA," için tasarladığımız böyle bir sevgi ile Türk yurduna ve ulusuna karşı olan saygı ve sevgimizin küçük çapta bir örneğini vermiş ve bu itibarla onun ufak bir zerresini yüreklerimize bir kerre daha nakşetmiş bulunuyoruz.

Gönüllerin bir tek emeli ve hayatın eşsiz tesellisi olan ve nûru ile ruhları en yüksek mertebeye yükselten "Sevgi," adlı bu manevî kaynak

sonsuz bir çölde ilk şifa yerlerine veyayut gönül sazının ilâhî bir teline benzediği kadar ve belki ondan daha fazla olarak gözlerimizin önünde canlandırdığımız bu sonuncu hâlile Türk bütünlüğünün en verimli ve en esaslı senbollerinden birisidir.

Bizim yurd, zâhirde viran görünmesine rağmen ardıçlı dağlarını ve bozkırlarını açtıktan sonra şiirine doyum olmıyan bir cennet bahçesi kadar sevilmeğe lâyıktır. Sihirli pınarlarından köpüklü sularını içenler için ufak bir silkinme ile ceylân oluvermek işten bile değildir. Bu cennet bahçesinde yaşayanların ise derd ile sevinci bir kapta yuğurmasını ve akıllarına kazandıkları zaferlerin payını aslâ getirmiyerek yurdu uğrunda kurban olmasını biten ferağat sahipleri olduklarından aslâ şüphe edilemez. Hep birlikte gece gündüz adını bir Kerem gibi anarak yandığımız aziz KONYA, bizim için toprak oluncaya kadar ve belki olduktan sonra bile, sevilmeğe liyakat kazanmış olan nev'i şahsına münhasır ilâhî ve mukaddes bir sevgili olmuştur. Konya ile yakından veya uzaktan az veya çok bir ilgisi olan her ferdin onu candan seveceğinden aslâ şüphe etmiyoruz. Kızgın güneş altında tarlasını süren rençberinden tutunuz da tahsil derecelerinin en yükseğine vararak ilerliyen aydınına kadar her Konyalı kendisini böyle bir sevgiden aslâ kurtarmış değildir. Konyanın milâdî 13 cü asır ortalarından itibaren başlayan edebî mazisi bu bakımdan gözden geçirilecek olursa adı sanı bilinmeyen nice yerli ve yabancı şâirler arasına katılan Sultan Veled, Meşamî, Âli, Ahsenî, Sevadî, Şeyh Galip, Yusuf Nesip, Şem'i, Safaî, Ali Mnhlis, Nüzhet, Mağmumî, Nazif Alp, Nurettin Rüştü, Cemal Oğuz, Ahmet Kutsi, Tevfik Nevzat, Yahya Saim, Hâlîde Nusret, Hâlid Fahri ve Hicrî Gönçel gibi bir çok zevatın oldukça güzel parçalarına rastlamak kabildir. Konya sevgisini muhtelif zamanlarda muhtelif vesilelerle ifade ve tasvir eden bu şâirler, bize Anadolu'nun hemen göbeğinde sevilip sayılmağa değer kazanmış sevimli bir Türk yurdunun varlığını isbat etmektedirler. Fakat bütün bu parçalarda gördüğümüz hususiyetlerin birbirinden pek cüz'i farklarla ayrıldığını da kabul etmek icap eder. Yazmış olduğu Farsça şiiri ile her büyük şehri bir Emir'e benzeten Sultan Veled, Konyayı, o Emir'lerin başında hüküm süren bir Şah olarak kabul etmektedir. Ayrıca onu Cennet ve Huri olarak zihninde canlandıran Karamanlı şâir, (Mısır) ı, Konya'nın önünde bir saman çöpü gibi küçük ve hakir görmektedir.

Ey Konya ki pür sipahî
Her şehri büzürk çün emirist
Her kal'a çü ahterist taban
Çün hazreti Şah (I) ma güziden
Budet zi vücudü şeyh revnak

(I) Şeyhi ma : Sultan Veled divanı
S. 462 (Konya)

Der hattai Rum tahtgâhi
Tü ber ser şehriha çü Şahî
Tü ber ser ahteran çü mahî
Tü Mekke ve Kâbei İlâhî
Ve eknun tü zi türbe der penahî

Ey Konya cenneti ve huri
Hem pireheni ve hem kubayi
Hem saki ma ve hem şerabi
Hem ma'deni işreti ve şadi
Ey Mısır bepiş inçünün şehir
Nurist revan der an sevadeş
Der hüsnü letafet nihadeş
Der Konya ey Veled neşin huş

Ey Konya devleti ve cabi
Hem tü kemeri ve külâhi
Hem menzili vasl ve hem ki rahi
Hem mayei girye ve âhi
Bes hurd ü hakir hem cü kâhi
Çün nur ü dü çeşm der siyahi
Dadest Huda dü sad güvahi
Ta def' şevved ezo penahi

Mukbil pınarının bir çok kimselere can verdiğini söyleyen Konyalı Meşamî ise suyundan bir katra içenlerin yeniden taze bir hayat sahibi olacağını söylemekte ve Konyanın toz ve toprağını Tutyayı İsfahanî olarak zihninde tasavvur etmektedir. Ahsenî mahlasile bir takım şiirler vücuda getiren Mü'min paşa, Konyanın suyunu ve havasını Cennete mahsus hususiyetlerden olduğunu, gönüllerin sırlarını anlayacak bir takım şahsiyetlerinin bulunduğunu söylemekte ve Evliya Çelebinin on yedinci asırdaki görüşlerine tamkılık edecek tarzda Konyanın o asırlarda şöhretini Helva ile temin ettiğini ifade etmektedir. Evliya Çelebi ve Mü'min paşa gibi Konyalı Sevadî de yaşadığı asırlarda Konyalıların yeni gelenlere karşı gösterdikleri seleklilikleri söylemek suretile onlara iştirâk etmektedir. Konyanın kuruluşunu aşk ve şevk ile başlatan âşık Şem'i ise onun havasını cennete mahsus hususiyetlerden addetmekte ve sekenesinin hor gezmesine rağmen ilmi irfan sahibi olduklarını teslim eylemektedir :

Aşku şevk ile kurulmuştur binası Konyanın
Anıngün bâdı cennettir havası Konyanın
Hicrine mahbubunu kılmış muhayyer âşıkı
Davet etmiş dostuna havası Konyanın
Hor gezer ademleri ama veli irfan olur
Hafızı gayet cerî âlimleri umman olur
Hasılı bir katra âbin nuş eden arslan olur
Galiba toprağının bu iktizası Konyanın
Kış olunca donanır ahabla vahdethaneler
Kurulur bazarı aşk, mamur olur viraneler
Şem'i aşk yanar, pervaz ider pervaneler
Yaz olunca var Meram üzre safası Konyanın

Sağlığında birkaç defa İstanbula gittiği ve son seyahatinde orada III. cü Selime sanatını takdir ettirdiği rivayet edilen Konyalı Şem'inin Konyaya karşı yüreğinde beslediği sevgi hayli derindir. Karışık rüyalara ve dolayık hayallere dalmadan görünene bakan ve maksadını doğru ve açık bir dil ile ifade etmeyi tercih eden Şem'inin Konyaya karşı içinde duyduğu bu sevgi Mevlevî'liğe ve Mevlâna'ya karşı beslediği sevgi ile hemen hemen birlikte gitmektedir.

Konyaya ait şiirlerden birisi de Nüzhet Mağmumî tarafından yazılmış olmalıdır. Vaktiyle Konya Türk Ocağı'na ithaf ettiği bu şiirinde, ruhunda duyduğu Konya sevgisini bize ne güzel tasvir etmiştir. Cingiz'in tufanından hisse alarak tutunduğu ileri sürülen Konya şehrini ulu bir belde olarak kabul eden şâir, ona karşı sevgilerini sunarken daha ziyade onun tarihi özelliklerinden ilhamlar aldığı şüphe yoktur :

Cengizhanın koparttığı tufandan
Hisse alan ve uyuyan ey şehir
Seni tarih ağuşunda saklayan
Menakıbin, Hakanımın sesidir.

*
* *

Andıkça ben seni hergün, her zaman
Altı yüz yıl evvel ölen insanlar
At üstünde, şimşek gözlü bir Hakan
Seni Turan illerinde selâmlar.

*
* *

Sende bütün ecdadımın ruhu var
O Camiler, Medreseler, Çeşmeler
O pazarlar, harabolmuş saraylar
Bana eski hayatımı hep söyler

Ne muhterem şehirsin koynunda
Mevlâna'lar, Selçukîler hep yatar
Yigit olan her bir Türkün ruhunda
Senin ismin ihlâs gibi yer tutar

*
* *

Ulu şehir. Seni ben çok severim
Toprağında Hakanımın izi var
Sen kalmazsın biz var iken hiç yetim
Çünkü seni kalplerimiz hep saklar

*
* *

Türk evlâdı sağ kaldıkça Dünyada
Sen de refah, saadette yaşarsın
Göz yaşlarım sevincimden akmada
Sen ey şehir, ruhumda yer tutarsın

*
* *

Türk oğlunun en eskimiş beşiği
Her Türk seni alkışlarla hep anar
Ey Turanın kapısının eşiği
Seni ruhum hürmetlerle selâmlar.

Evvelce Konyada açılmış bulunan İdadî'î Askerinin talebelerinden
Nafiz Alp Konyadan ayrılırken ruhunda duyduğu tahassüsleri (Konyaya
veda) adını taşıyan şu parçasında ne kadar güzel tasvir etmektedir :

Selçuk Şahlığının harabesini
Uçan kuşlarından sormuştum Konya
Giryeler boğarken aşkın sesini
Senin için emeller kurmuştum Konya

*
* *

Bu hoş muhitinde ilhamlar vardı
Sinende genç kızlar her an ağlardı
Gönlümde aşkın feyzi çağlardı
Başımı dertlere vurmuştum Konya

*
* *

Bir vefa bulamadım güzellerinde
Sevdalar ağlarken emellerinde
Ölüm haykırırken ah, her yerinde
Ruhumu giryeyle yormuştum Konya

*
* *

Ahını sakladın siyah gözlerin
Giryesini gömdün hep öksüzlerin
Ölümün sesiydi bütün sözlerin
Her yerin bir mezar olmuştu Konya

*
* *

Mevlânanın kabri gibi yeşildin
Yeşildin, fakat sen bahar değildin
Hangi hislerimle ruhumu bildin
Ahımla her yerin solmuştu Konya

*
* *

Edirneyi gördüm, Bursayı gezdim
Lâkin onlardan bir şey istemezdim
Ben, senin koynunda saadet sezdim
Ben, senden aşkımı almıştım Konya

*
* *

Ahu gözlülerin birer yıldızdı
Mavilerin ruhu bütün ıssızdı
Elâlar, yeşiller ruhumda sızdı
Onların seyrine dalmıştım Konya

*
* *

Güllerin çiğnendi gülşen neyleyim
Hazanım yaklaştı, çimen neyleyim
Ben çiçekten bıktım, semen neyleyim
Ömrümü mateme salmıştın Konya

*
* *

Pençelessin talih hep şuanla
Ben kadid olayım, oh, türabınla
Giryemi coşduran bu rebabımla
Ne hazin besteler çalmıştın Konya

*
* *

Ben değil, seyrine cihan aşüfte
Bizi güldürmeyen zaman aşüfte
Ayrılan aşüfte, kalan aşüfte
Ben de sana hayran kalmıştım Konya

İçerisinde büngül büngül coşup kaynaşan tahassüsleri bize duyur-
mağa çalışan Nurettin Rüştü ise Konyaya hitabeden manzumesinde, onu
Türklüğün sertacı ve şanlı tarihlerin amacı olarak görüyor. Gözünde
tüten Meram bağları ve üstünde yükselen loros dağları yanında kal-
binde tutuşan yurt acılarını bize duyurmağa çalışırken namaz ve niyaz
ile ümid ve arzusu kırılan çiftçi kardeşine içten öğütlerde bulunur ve
onu ye'se kapılmaktan şiddetle meneder. Konyanın havasını kâbenin-
kinden üstün olarak zihninde tasarlayan A. İhsan ise suyunda zemze-
min ruha akan bir safasının mevcut olduğunu söylemekte ve Pınarba-
şının her tarafının ruhlara neş'eler dağıttığını, Meram'ın ise kızlar ka-
yasile birlikte Konyanın âdeta tacı mesabesinde bulunduğunu bildir-
mektedir. Bir çok yerleri gezen şâir, gittiği bütün bu ülkelere bir türlü
ısınmadığını ve Konyanın dağının ve taşının kendisini mütemadiyen
sinesine çektiğini söylemektedir. Bunun gibi muhtelif memleketleri do-
laştığını söyleyen Cemal Oğuz, Konyanın güzellikte bir eşine rastlanıl-
madığını bildirirken Mevlâna'nın cazibesinden kendisini kurtaramıyarak
dergâhına yüz sürer. Yazdığı destanda halkı ile; eserleri ile, taşı ve
toprağı ile Konyayı uyanık olarak tasvir eden Ahmed Kudsi; lâfızda
şive farkını bulduğu o insanlarda büyük bir fikir selâmeti olduğunu
söylemektedir. Aşıklarının bulbul gibi öttüğünü ve güzellerinin çok
nâzik olduğunu ifade eden âşık Mehmet ise Atasından işittiği meşhur

sözü hatırlatmaktadır. Ufkunda alevli halini gördükçe Takyeli dağ gibi kan ağladığını bildiren Hicrî Göncel, kendisini Konya'nın hislerden örül-müş bir teli gibi düşünmektedir. Eski eserlerini cihana değişmeyecek kadar değer biçici olan sanatkâr, kendisini bir kerre olsun "Sevgilim," diyemeden yananların başında görmektedir.

Konya sevgisini, az veya çok, bize duyurabilen bu edebî özenlikler-den başka diğer bazı parçalar daha vardır ki bunlar da daha ziyade ya Merâm bağlarından, yahut Mevlâna'nın cazibesinden alınan ilhamla yazılmışlardır. Meramda yaptıkları zevk ve safa meclislerinin tatlı ha-tıralarını bir türlü unutamayan eski Konya defterdarı Âlî; Meram bağ-larına temas eden, Meram bağlarından ilham alan Mevlâna'nın füsunkâr cazibesine tutulan bir çok şâir ve edipler böyle bir sevgiyi bol bol ifade ve ihsas etmişlerdir. Eski ve yeni edebî metinler üzerinde yap-tığımız araştırmalardan edindiğimiz terkibi neticelere göre yerli ve ya-bancı bir takım sanatkârlar için Konya sevgisi daha ziyade ya Meram bağlarından, yahut Mevlâna'nın böyle bir cazibesinden doğmaktadır. Bunlara eskilik ve geçmişseverlik duygularından doğan parçaları da aşağı yukarı ekleyebiliriz. Yukarıda söylediğimiz gibi alının teriyle çalışan her Konyalı, doğup büyüdüğü öz yurduna karşı böyle bir sev-giden kendisini aslâ kurtarmış değildir. Her şeyden evvel şunu söyle-mek lâzımdır ki bizim için bu sevgi, ona her hangi bir sahada olursa olsun az veya çok ufak bir hizmette bulunmayı ve bunun için de onu bütün özlülük ve inceliği ile tatmayı icap ettiren bir sevgidir. Bu iti-barla Anadolu'nun göbeğinde bizler için büyük bir sevgi kaynağı halin-de süzülüp billûrlaşan bu sevgili için içimizde duyduğumuz tahassüsler ilâhî olduğu kadar yaratıcı ve yapıcıdır. Bu sevgi; kökünü daima hare-keş halinde bulunan aktif bir kaynağtan almakta tanımayı kendisine rehber edinerek yoluna devam etmekte ve sonunda hiç bir karşılık beklemeden çırpınmakta olan bir sevgidir.

MEVLÂNANIN RESSAMLARI

Ş. UZLUK

Bütün Mevlevî kaynakları, Mevlâna ile Sultan Veled'in resim sanatında geniş bilgileri olduğunu işaret ediyorlar. Bilhassa, bu haberleri Mevlânânın muhtelif kayıtlarile de teyit etmek kabildir. Meselâ: Mevlâna, Mesnevinin müteaddit sahifelerinde resme ait pek zengin fikir-ler vermektedir. (Mesnevi, cilt 1, sahife 186) de resim üstüne iki büyük hikâyesinde de kendisinin bu çığırdâ pek kuvvetli olduğunu göstermek-tedir. Bu hikâyelerden birinde, resim sanatının tarihine temas ediyor, Selçukîler vaktinde bu sanatın geniş ölçüde muhitte tanındığını ve hattâ meyhanelerde ve hamamlarda muhtelif örnekleri bulunduğunu anlatıyor :

نقش رستم کان بحمامی بود

قرن حله فکر ها خامی بود

Resmin tasviri hamamı süsliyecek olursa, kalp gözü açık olmayan ondan hamle geleceğini ve hamle edileceğini sanır.

ذهنی ده اولان طرفه اداء شکل و شبائل

میخانه لک صورت بی جانیه بکرر

Hamam ustalarına varıncaya kadar, resim bilgisinin mevcudiyetini söylüyor. Nitekim: (Mesnevi, cilt 1, sahife 118) de bir kimsenin vücu-duna arslan resmi yaptırmak için hamama gittiğini ve orada usta tara-fından adamın sırtına arslan resminin ne suretle nakşedildiğini şöyle izah ediyor :

این حکایت بشنو از صاحب بیان

در طریق و عادت قز و نییان

برتن و دست و کفتها بی کردند

از سر سوزن کبودیها زنند

سوی دلاکی بشد قزوینی*

کی کبودم زن بکن شیرینی*

کفت چه صورت زنم ای پهلوان

کفت برزن صورت شیر ژیان

طالم شیرست نقش شیر زن

جهدکن رنگ کبودی شیر زن

کفت برچه موضعت صورت زنم

کفت برشانه کهم زن آن رقم

Rivayetçiden şu hikâyeyi de dinle: Gazvinlilerin âdetleri; vücutlarına, kol ve omuzlarına, kendilerine zarar vermeksizin iğne ile mavi döğmeler döğdürürler,

Bir Gazvinli, tellâğın yanına gidip “Bana bir döğme yap; fakat canımı acıtma,” dedi. Tellâk “Söyle yiğidim; ne resmi döğeyim?,” diye sorunca “Bir kükremiş aslan resmi döğ,” dedi.

“Talihim Aslandır, onun için aslan resmi olsun gayret et, döğmeyi adamakıllı yap!,”

Tellâk “Vücudunun neresine döğeyim?,” dedi. Gazvinli “İki omuzumun arasına,” dedi.

Diğer bir hikâyesinde (Mesnevi, cilt 1, sahife 136) da Anadolu’lu ressamın Çinlilerden daha üstün bir bilgiye malik bulunduklarını şöyle açık ediyor :

چینیان گفتند ما نقاش تر
رومیان گفتند مارا کرو فر
گفت سلطان امتحان خواهم درین
کز شماها کیست در دعوی کزین
چینیان با رومیان بحث آمدند
اهل روم و چین چون حاضر شدند
رومیان در علم و اقتر بدند
چینیان گفتند یک خانه بما
خاص بسیار یدیک آن شما
بود دو خانه مقابل در بدر
زان یکی چینی ستد رومی دکر
چینیان صد رنگ از شه خوا ستند
پس خزینه باز کردند از چند

Çinliler “Biz daha mahir ressamız,” dediler. Rum halkı da dedi ki : “Bizim maharetimiz daha üstündür.”

Padişah “Sizi imtihan edeceğim; bakalım hanginiz dâvasında haklı,” dedi.

Çinlilerle Rum diyarı ressamı hazırlandılar. Rum diyarının ressamı ilimlerine daha vakıf kişilerdi.

Çin ressamı “Bize bir hususî oda verin, bir oda da sizin olsun,” dediler.

Kapıları karşı karşıya iki oda vardı, bir tanesini Çin ressamı aldı, öbürünü de Rum ressamı.

Çinliler, Padişah’tan yüz türlü boya istediler. Yüce Padişah bunun üzerine hazinesini açtı.

Mesnevînin daha pek çok yerlerinde, resimden ve ressamdan söz açan Mevlâna (fih ma fih, Fasil 56, sahife 241) de

اکمل الدین گفت که مولانا را عاشقم و دیدار اورا آرزو مندم و آخرتم خود یاد نمی آید، نقش مولانا را بی این اندیشه و پیش نهادها مونس دارم. بنیم بحیال او لذتها حاصل می شود از عین صورت او با از خیال او.

Bir hikâyede meşhur Mevlevî doktorlardan Ekmelettin dedi ki : “Mevlânaya aşıkım ve didarını arzulayorum. Ahiretim hatırıma gelmiyor. Mevlânanın nakşını bu endişeler ve hatıralar olmaksızın, munis ve ârâmım görmiyorum. Aynı suret olsun veya hayalî olsun, onun cemaile lezzetler hasıl olur.” Bunun üzerine Mevlâna :

مهر پاكان درمیان جان نشان
دل مده الا بحتر دلخوشان
جون خلیل آمد خیال یارمن
صورتش بت منی او بت شکن
شکریز داتراکه چون او شد بدید
در خیالش جان خیال خود بدید

Mesnevîlerini söyliyör.

(Fasil 67. Sahife 267) de hayalî sanatlar arasında resmin şekle geçmesini ancak sanatkârın bu eser üzerinde çalışmasından meydana gelebileceğini izah ediyor. Aynı zamanda, hayalları muhtelif derecelere ayırıyor. (Fasil 67. Sahife 268) de sanatkârla, sanattan olmayanın hayallarını ölçüyor ve aralarında büyük farklar bulunduğunu açık ettikten sonra, sanattan olmayanın hayalî hakikatten uzaktır. Sözûyle tabî bir istidadın yalnız bilgi ile inkişaf edebileceğini kabul ediyor.

Sultan Velede Mevlâna gibi, büyük bir sanatkâr ruha malikti. Resimde büyük bir mevcudiyeti vardı. Nasıl Mevlâna çocukluğunda bu sanata merak etmiş ve onu ustasından öğrenmiş ise, Sultan Velede babasından ve onun muhitinde toplanan ustalar yanında bilgisini ileri götürmüştür. Şiirinde, musikisinde, resminde babası gibi pek ince ve derin sezîşleri topluyor. İnsan, ondan bir parça okurken, bir nağme dinlerken, büyük hayrete düşmemek; çekici kuvvetine bağlanmamak kabil olmuyor. Maddî ilimlerle, manevî feyizleri aynı ölçüde tamamlamış buluyor. Onu Mevlâna’dan ayırmak mümkün değil, fakat Mevlâna’yı ondan görmek pek mümkündür.

Baştan sona kadar, sanatı veren eserleri derin hayranlıkları ve ince fikirleri topluyor. Bilhassa, babası gibi coşgun heyecanlarını rebabile tamburle söyliyien Sultan Velede, şiirleriyle hislerini bazan pek yüksek şekillendiriyor. Kelimelerden kurduğu ifadelerde en güçlü bir ressamı yenecek üstünlükler gösteriyor. Divanında Mevlâna gibi, büyük bir salâhiyetle resmi anlatıyor. Meselâ: (Divan, sahife 70/125) de Selçukî emirlerinden Alemettin Kayser’e yazdığı gazellerde, ince duyuslardan ve ağılayan bir kalpten içli bir ses vardır,

چنانک ذات یکی شخص کو بود نقاش
 کند چو خواهد دلو و فرشته خراجا
 بر خوب وزشت تواند بکا شت بر کاغد
 پس او بضمت خود خرد باشد و والا
 ز دم و مدح که بر نقش نیک و بد سازند
 برو نیاید نقص جز آفرین بسزا
 بلی چو نقش بدی را کتد هوو بجود
 شود شکور که کشتست صنعت پیدا

Birisi ressam olsa dilediği yere istediği şeytan ve melek resimleri yapar. Güzel ve çirkin ne dilerse kâğıda çizebilir. Çünkü o kendi sanatında biricektir ve yücedir; övmeye ve sövmeye ait iyi ve kötüyü resimle yapar. Bu resimlerden dolayı ona aferinden gayri hiç bir noksan gelmez. Evet kötü resmi çirkin ve fena bir şeyi aynı fenalık ve çirkinlikte yapacak olursa görenler o resmin çirkinliğini ve fenalığını adam akıllı kınarlarsa kendisi, sanatım aşikâr oldu diye şükreder.

Bu geniş zevk ve güzellik çeşidinden herhangi birini takip ederken, mutlaka büyük sanatkâr mevcudiyetini bütün bir halde daima görürüz. Her bir şubenin mevcudiyetini o şubelerin dayandığı kuvvetli teorilerin elde olmasile kabil olabileceğini hülâsa ediyor. Onun ve babasının resim sanatkârına yol gösteren salâhiyetli bilgileri vardır. Bunlar bütün bir hayatın sonuna kadar işlediği, tesbit ettiği derin fikirlerdir ki bugünkü estetik güzellik dediğimiz ve Garplilere şerefini verdiğimiz bir mesainin Türkler arasında iki büyük Türk yapıcısı ve öğreticisidir.

İşte Mevlâna ve oğlu Sultan Veled bir Türk ve müslüman, hattâ dinli olmalarına karşı, aynı zamanda resim sanatını ve ressamlık fikrini daha geniş bir çerçeve içinde kabul etmiş ve yalnız soyunun kuvvetine tâbi olmuşlardır. Binaenaleyh, hem vahdeti vücudu düşünmüşler ve hem de resim, musiki ve şiirle ona gitmek yolunu bulmuşlar ve yolları bu gayeye erişmek için, bazan pervane olmuşlar, bazan coşmuşlar, çok defalar da kuldaki enerji izlerini geniş ölçülerde sezdirmeye ve sevdirmeye kendilerini vermişlerdir. Bu suretle, cihanın coşgun sanat yönüne Türklük hesabına pek büyük varlıklar hediye etmişlerdir.

Ben coşgun bir hanemin acaba daha hangi noktaların kesik bir kalem dilile burada anlatmağa çalışabilirim. Onu daha geniş bir söz çerçevesi içerisine sığdırabilirim. Zira söz, bu zengin vasıfların bütün inceliklerini ihata etmeğe kâfi değildir. Çünkü, her bildiğimi göremiyor, her gördüğümü söyleyemiyor ve her söylediğimi yazamıyorum. Demek oluyor ki, ben fânî olan sonsuz bulunan bir şeyle, hudutları nihayetsiz olan bir şeyi kavramağa kalkışmışım ki heyhat !..

Okunan Kitaplar :

Mevlâna	Divan C. 2.	S. 799
"	Mesnevî C. 1 - 5.	" 118 - 136
"	Fihmafihi Fas. 56 - 67.	" 158 - 268
"	Mecalis	" 76 - 80
Eflâkî	Menakıp	V. 144
Cl. Huart	Konya	" 120 - 121
Vanberhem	Sivas Divriki	" 21
Hemdem Çelebi	Mecmua	V. 457
Sakip Dede	Sefine	S. 50 - 51
Evliya Çelebi	Seyahatname C. 1.	" 61
H. Etem	Elvahı Nakşiye Koleksiyonu	" 19
Soyulcu Necip	Devhatül Küttab	" 327
Abdûlbaki Dede	Mecmua	" 140
Safai	Tezkire	" 319
M. Ziya	İstanbul ve Boğaziçi C. 1	" 334 - 335
A. Adil	İkdam gazetesi	N. 9043
S. Nüzhet	Mevlâna	S. 9
Abidin paşa	Mesnevî Türkçesi	" 00
Esrar Dede	Tezkire	" 93
Salim	"	" 546
Naçi	Esami	" 250
A. Enver	Tezkire	" 188
M. Süreyya	Sicilli Osmanî C. 4.	" 26
Şeyhî	Şekayık zeyli C. 2.	" 555
Seraceddin	Tezkire	" 126 - 128
H. Eyvansarayî	Hadikatül Cevamî C. 2.	" 254
M. Tahir	Osmanlı müellifleri C. 2.	" 367
Sultan Veled	Divan	" 70 - 125
Atâ	Enderun tarihi C. 3.	" 193 - 196
Şehabettin	İkdam gazetesi	N. 8839
"	"	" 9018
A. Rasim	"	" 4798
M. Fuad	"	" 8839
C. Rüştü	Edebiyatı U. Mecmuası	" 22
H. Şifai	Millî Mecmua	" 767
T. Uğuz	Güzel Sanatlar Mecmuası	" 2 - 3
A. Süheyl	Mevlâna (Konya H. E. D.)	" 53 - 56
R. Yekta	İkdam gazetesi	" 9033
M. Kâzım	Muhtıraî Rical ve Siyasiyun	S. 405
R. Melûl	Akşehir mezar kitabeleri	" 149
Mahmud Dede	Sevakıp	" 738

*Bugün yalnız temelinden bir parçacığı kalmış olan, Alâettin tepesindeki
Selçuk Sarayı*

HÜSEYİN RAHMI GÜRPINAR

Yarım asırdan ziyade Türk edebiyatına, Türk romanına pek büyük hizmetleri geçen Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın ölümü edebiyat âlemimizde pek derin bir boşluk bırakacağına şübhe yoktur.

Memlekette mutalaa zevkini uyandıran büyük muharrirlerimiz arasında Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın müstesna bir yeri vardır. Bu zekâ ve irfan güneşinin Türk ufkundan çekilmesi büyük bir teessür akisleri uyandırmıştır.

Bu münasebetle merhumun yüksek ruhunu ta'ziz için evimizde bir toplantı yapılmış, Ev Reisi Muhlis Koner, Kuleli Lisesi edebiyat muallimi Ali Rıza Korap, Sivil Lise edebiyat muallimi Mustafa Dayıoğlu merhumun şahsiyet ve edebî hüviyeti üzerine konuşmalar yapmışlardır.

Muhlis Konerin konuşmasını aşağıya yazıyoruz:

«Cemiyet, kendi içinde bazı müstesnalar yetiştirir. Bunlar bir pınarın akan berrak suları gibi süzüle süzüle nihayet maddî ve ruhî bir ıstıfâ halinde bir milletin içine yükselirler.

Biz bunlara Kâşifler, Âlimler, Sanatkârlar, Şâirler, Edipler.. İlah diyoruz. İşte Hüseyin Rahmi Gürpınar da Türk milleti içinde böyle yetişen ve yükselen bir varlıktır. Hüseyin Rahmi Gürpınar kimdir? Edebiyatımıza hizmeti ve eserleri nedir? Bunları kıymetli arkadaşlarım sizlere anlatacaktır. Ben sâdece onun umumî hüviyetinden, Türk cemiyetine hizmetinden, yine umumî bir şekilde bahsedeceğim. Hüseyin Rahmi Gürpınar memleketimizin gençliğine romanlarla okuma zevkini veren ve bununla Türk sosyetesini ilmî, ahlâkî, ictimâî daha üstün bir seviyeye ulaştıran bir fikir mürebbisidir. Bilhassa bizim neslimiz bizim neslimizin eli kalem tutan her genci roman nedir, romancılık nedir, romanın cemiyete tesiri nedir bunları Hüseyin Rahmiden öğrendi.

Kendisinde okumanın en ufak zevkini bulan her Türk meraklısının elinde onun romanlarını gördük. Şu halde kendi devri içinde yüksek romanlarla bütün bir Türk sosyetesini arkasından sürükliyen Hüseyin Rahmidir.

O romanlar ki bizi güldüre güldüre terbiye ediyordu. Kahkahalar içinde her gün biraz daha yetiştiriyordu.

Mesela mürebbiyeye bakıyoruz : O devirde Beyoğlu lövantenlerinden ecnebi bir mürebbiyenin bir Türk âilesini nasıl fena istikametlere alıp götürdüğünü görüyoruz.

Şıp sevdiyi okuyoruz : Bizim cemiyetimizin revişine, ananesine, terbiyesine, velhasıl bütün muaşeret tarzlarına hiç uygun olmayan alafı-ranga bir âile reisinin evdeki gülünç rolünü görüyoruz.

Sevda peşindeyi mutalâa ediyoruz : Ruhî fakültelerinde bir âhenk bir uygunluk görülmiyen bir gencin sevda yüzünden kendisini denizin dal-galarına terk ederek intiharına şahit oluyoruz.

Nihayet Cadiy, Gulyabanî'yi okuyoruz : Bilhassa Türk kadınlığının hurafeler içinde yüzen elim hüviyetini o sayfalarda görüyoruz. Velhasıl altmışa yakın ve her biri Türk cemiyetinin içtimai ve ruhî marazlarını teşhis eden ve nihayet her biri, hakikaten ıslah edici ve müessir bir müddeâ halinde olan bu romanlar birer içtimai ahlak numunesi olarak kütüphanelerimizin en zengin, en rengin raflarında en itinalı bir mevki-de görülmiye lâyıktırlar.

Aziz dinleyicilerim : Daha fazla izahat vermeyi arkadaşlarıma bırakarak şunu arzedeğim ki evimiz Türk milleti içinde yetişen büyükleri anma için fırsat buldukça böyle toplantılar yapmayı esaslı bir vazife biliyor ve bunda iki büyük gaye güdüyor :

Birisi meşhur simaların hüviyetlerini kalplere yaymak, diğeri de Türk gencine kendi büyüklerini daha kuvvetle tanıtırken bu kabil toplantıların birer kadirşinaslık olduğunu ve kıymetlerin takdiri en önde ahlâkî bir vasıf bulunduğunu göstermektir.

Bunun için Hüseyin Rahmi günü yapıyoruz. Hepinizi hürmetle selâmlarım.»

KONYA VİLÂYETİNDE TÜRKMENLER

YAZAN : M. YAVUZ SÜSLÜ

(Baş tarafı evvelki sayılarda)

Eşrefoğulları tarafından meydana getirilmiş olan eserler :

KALE .— Eşrefoğullarına hükûmet merkezi olan Beyşehirin bugün (İçeri Şehir) adıyla anılan kısmını kucaklıyan kale, şimal kapısındaki mevcut kitabeye nazaran Eşrefoğullarından (Seyfettin Süleyman) tarafından (687 hicrî tarihinde yaptırılmıştır. Mezkûr kalenin duvarları (7.5) metre kalınlığında olup bol harç ve muntazam yonu taşlariyle örülmüştür. Hâlen bu duvarların yer yer kalıntısı göze çarpmaktadır.

KALENİN HUDUDU — Çemçem çeşmesinin karşısından, kereste fabrikasının dairesi arkasından, gölün kıyısından, balıkhanenin otuz metre kadar şarkından, geçerek şimale karşı kırılır ve şimal kapısında biter.

Kale duvarının göl kıyısından başka diğer yanlarında ve ön kısımlarında yedi metre genişliğinde, beş metre derinliğinde "Şarampollar," vardır. Kalenin işe yaradığı devirlerde bu şarampollara su salarlarmış. Düşman hücumları bu suretle kolayca def' edilirmiş. Kale içinde iki sığın yolu vardır. Birisi, icabında gölden su almak için yapılmıştır, diğeri ise şark cihetindeki kapıya varır.

KALENİN KAPI ve BURCLARI — Şimalde (şimdi vardır.) Çemçem çeşmesinin karşısında, batıdaki göl kapısı (bugün Kubuzoğullarının evinin dibindedir) yalnız yeri vardır. Doğudaki kapı (İçeri Şehir) mahallesinin kabirleri yanındadır. Şimdi burçlardan da eser kalmamıştır.

ŞİMAL KAPISI ve KİTABELERİ .— Kapı muntazam bir kemer altında, yontma taşlardan yapılmıştır. Yan süveleri de dahil olduğu halde (3) metre (80) santim genişliğindedir. Kapının yerden itibaren yüksekliği (7) metredir. Kapının iki metre altmış santim ileriye doğru çıkan yan kısımlarında yani nöbetçi mahallerinde kaleye bakan karşılıklı iki tane mazgal vardır. Kalenin kapısının üstünde araları «0,80» metre genişliğinde ve üç tane taş, azı dişleri gibi görünmektedir. Bu aralıklardan nöbelçiler dışarıyı gözetirlerdi. Bu taşlara kaide teşkil eden üç mermer taş daha vardır ki kitabeler bunların üzerindedir.

Birinci taşın üzerindeki olan yazılar satır sırasıyla şöyledir :

- 1 — (والله خير حافظاً) Sülüs yazı ile.
- 2 — (شهر سليمان آباد اولدى سرمد) ta'lik yazı ile
- 3 — (بنام شهر يار سلطان احمد) Ta'lik yazı ile

İkinci taştaki yazıların üst kısmı sağdan itibaren :

- 1 — (درخیز) altında (1014) rakamları yazılıdır.
- 2 — (من دخل عليها كان آمناً) Sülüs yazı ile

3 — (تحصنت الله) Sülüs yazı ile.

İkinci kısım sağdan itibaren satır sırasıyla :

1 — (بو بکشرینک 2 — بر خراب قلمنی وار ایدی)

1 — (بنیاد ایلدی 2 — جمع اولوب اهل ولایت)

Üçüncü kısım, sağdan itibaren satır sırasıyla :

1 — (دقتدار 3 — فضل الله اولوب 2 — باعث تعمیری)

1 — (آباد ایلدی 2 — اولدی تاریخ دقتدار)

Üçüncü taşa sırasıyla sülüs yazı ve arap dilile şu kitabe vardır :

1 — (امر تعمير هذا الشهر المبارك المسمى سليمان أيام)

2 — (السلطان الاعظم غياث الدنيا والدين ابو الفتح)

3 — (مسمود بن كيكوس خلد الله ملكه الامير الكبير المعظم سيف الدين)

4 — (سليمان بن اشرف اعزضاره في جمادى الاول سنة سبع وثمانين و ستمائة)

Birinci taşa ve üçüncü satırdaki (Birinci Ahmed) in yadıdır. O zamanlarda Beyşehirine (Şehri Süleyman) derlerdi.

İkinci taştaki (درخیز) ebced hesabı ile tam 1014 tür.

İÇERİ ŞEHİRDE EŞREFOĞULLARINA AİT HAMAMLAR — Hamamlar şimdi tahrip edilmiş ve beş altı yıl önce mevcut bulunan ve Eşref-oğlu eserlerinden olması muhtemel bulunan bedestanın otuz metre kadar şarkı şimalisinde, Konya Valisi merhum Ferit paşa tarafından yaptırılan; Vali İzzet bey ve maarif müdürü ve el'an İstanbul'da riyaziye muallimi olan Hasip bey zamanında, halka ve muhite lüzumu olduğu maalesef lağvedilmiş mektep binasının hemen yanındadır.

Harap bir duruma girmiş olan bu hamamların, yalnız kapılarıyla, üzerlerinin künbetleri kalmıştır. Kadınlar hamamının önünde çok eskiden kazılmış olduğu belli onbir metre derinliğinde, ta su kısmından yukarıya kadar taş ve harçla örülmüş bir kuyu vardır.

BEDESTAN. — Eşrefoğulları camisinin karşısına düşen kısımdadır. Asıl büyük kapısı batıya açılmıştır Kapının üzerindeki kitabe aynen şöyledir :

1 — (چاوشباشی به ایتدی منظر مولی)

2 — (عمارت ایلدی بکشرین اعلا)

3 — (بزستان یاپدی هم ققدم دعا)

4 — (مرا دین و یره دائم حق تعالی)

5 — (تمام اولدی دیدیلر آکا تاریخ)

6 — (بوکر رعنا بزستان اولدی احیا)

Altı numaralı tarih düşen son mısra' (ebced) hesabı ile dokuz yüz yetmiş yedi tarihini göstermektedir. (Daha var)

12. ci YIL

Oniki yıl önceydi, gün ondokuz Şubattı.
Güneş o gün Türk için gülümsiyerek battı.

Şu kapının yanında,

Kırk asırlık cevheri kanında,

Geçmiş, geleceği, ülkesi şan

Ve temiz hisleri içinden taşan,

Bir halk vardı.

Bu halk kana, kana

İçindeki duyguyu kürsüden haykırana

Dedi : Yaşa !

Ne Beydi meydandaki, ne Paşa :

Bu milletin yoğrulmuş, süzölmüş özüydü o !.

İnkılâbın baş tacı, ümidin gözüydü o !.

Oniki yıl önce idi, gün ondokuz Şubattı.

Güneş o gün Türk için gülümsiyerek battı.

§

Alâeddin tepesi öyle dolmamıştı hiç

Bayram yapıyordu halk,

Mutlak !

İçinde yananları dışındakinden artkın

Bir şey bekliyen bir halk, mert, ateşli, dinç !

Bekliyor yeni bir hız, gerilmiş bir yay gibi,

Işıklarını yayan güneş gibi, ay gibi.

O ki, Türk'ün yeridir,

Toplanacak bir yerki, adı halkın evidir.

§

Oniki yıl önceydi, gün ondokuz Şubattı,

Güneş o gün Türk için gülümsiyerek battı.

Toplananlar dağıldı, Yeni bir hızımız var,

Davamıza gönüllü, Oğlumuz, Kızımız var.

Çoğaldı Halkevleri

Türklüğü ana, ana

Yayıldı her bir yana,

Halkın çocuğu orada, Türk ruhunun devleri

§

Oniki yıl geçirdik; sekizler yirmi oldu,

Bugün sizde varız, yerler nasıl da doldu ?

Konyada, Karamanda, Afyonda, Bursada.

Her sevgimiz dursada

Durmayacak sevgi var

Diyar, diyar.

Parlar yanar, parlar yanar.

§

Toplandık evimizde,

Seviyoruz biz sizi,

Ve siz bizi ! . .

Hangi yerde birleşir böyle çatı altında

Hacı, hoca, centilmen

Talebeyle öğretmen !

Tüccarlarla, memurlar, sivillerle, subaylar,

Kadınlarla, köylüler, ya bayanlarla baylar..

Halkevinde birleşir tek bir çatı altında.

§

O ki, Türk'ün yeridir,

Toplanacak bir yer ki, adı hakkın evidir.

§

Yılları sürgün ettik, dün Ondokuz Şubatı,

Güneş bütün Türklere gülümsiyerek battı.

20/2/1944

NAMIK AYAS

AMATÖR SAYFASI

H A L K E V İ

— 12. ci yıldönümünde —

Burda birleşir başlar, burda gönüller coşar.

Ondokuz milyon insan şevkle buraya koşar.

Burda yanan meş'ale dört bucağa yayılır.

Yanan her kıvılcımdan yalnız burda nur taşar.

*
* *

Burda ülkü bir çekic, örstür gönüllerimiz,

Burda karar verilir, yeni emellerimiz,

Karanlığa yapılır dokuz koldan dir akın,

Burda mesafe yoktur, birdir uzak ve yakın.

*
* *

Her belde dede bir kale, her kurulan Halkevi;

Burada yeniyoruz gerilik denen dev.

Coşturuyor Halkevi damardaki al kanı,

Halkevi yurt bekçisi onu sev, onu tanı.

*
* *

Halktan halka gidilen zafer dolu yol burda

Karanlığı yırtacak dokuz tane kol burda.

Burcundaki altı ok semaya ulaşıyor

Ondokuz milyon nabız Türklük için yaşıyor.

*
* *

Zamana bakmaksızın mesafe aşıyoruz.
Bu çatının altında imanla yaşıyoruz.
Bilgi dolu meş'ale yanıyor elimizde
ATATÜRK'ün türküsü yaşıyor dilimizde.

*
* *

Halkevi kuruyoruz zafere koşar gibi,
Hedefe akıyoruz sel olup taşar gibi.
Dört yüzbeş yerde bugün Halkevi yükseliyor
Ve tam dört yüzbeş burçta bayrak göğe eriyor.

*
* *

Geleceğe bir güven ve ümit salıyoruz,
Ateşli kanımızla yeniye dalıyoruz.
Barışı koruyoruz sınırda süngü ile
Hazırız kaplan gibi en korkunç cenge bile.
Halkevinden aşacak oradan taşacağız!
İNÖNÜ'nün emrile kaleler aşacağız.

ORHAN BİRGİT

SELÂM!

— Hocam Namdar Rahmi
Karatay'a Saygılarımla —

Selâm sana candan ey güzel Konya
Suyun gibi temiz diline selâm !..
Çalamadım gitti bir doya doya,
Dertli kopuzumun teline selâm !..

§

Gerçek âşıkların ulu pîrine,
«İnce Minare» nin taştan şîrine,
«Sultan Alettin» in (I) bin bir erine,
Tarihe karışan seline selâm !..

§

«Akyokuş Yolu» ndan gelip geçene,
Yaylâdan yaylâya konup göçene,
Bahçenden tomurcuk bir gül seçene,
Fidan boylu kıza, Geline selâm !..

§

«Koçhisar» dan gelen kaymak tuzuna,
«Sille» nin dillere destan kızına,
Kışın çamuruna, yazın tozuna,
İlgıt, ılgıt esen yeline selâm !..

§

«Arslanlı Kışla» nın koçaklarına,
Topuna, Tüfegine, Uçaklarına,
Bilgi, şefkat, ülkü ocaklarına;
Hudutsuz ovana, beline selâm !..

§

(I) Alâettin.

Rahmetli «Ata» nın tunçtan heykeli,
Kılıç, Başak tutan sihirli eli,
Bu hasretlik beni edecek deli,
Doğduğum o Türkmen iline selâm!..

§

«Dede Bahçesi» ne, güzel «Havzan» a,
O cennet yerleri gezip tozana,
«Âşık Mehmet» adlı büyük ozana,
Kalbleri bağlayan yoluna selâm!..

§

Sözün de, Sazın da, ehli sendedir,
Kapında kaç acem şahı bendedir?..
Türklük için çarpan yürek tendedir,
Bu yola baş koyan kuluna selâm!..

§

Dertlere şifadır Bağın, Bostanın,
Yazmakla tükenmez şanlı destanın,
Etletmek (1) pişiren «Ali Usta» nın,
Mübarek eline, koluna selâm!..

§

«Karatay» , «Sırçalı» medresesine,
«Babalık» , «Ekekon» gazetesine,
«Tahira» nın (2) yaz, kış şen kahvesine,
Caddenin, sağına, soluna selâm!

§

«Alettin Tepesi» cennet mi, nedir?
Görmedim yüzünü üç, dört senedir,
Her kadının birer müşfik annedir,
Tüysüz yetime, duluna selâm!..

§

(1) Etli ekmek. (2) Tahir ağa.

En güzel eserin «Meram» dır, «Meram»
Onsuz bana dünya haramdır, haram,
Yine sızlamaya başladı yaram,
Eski hasırına, çuluna selâm!..

§

«Takkeli Dağ» , «Loras» , «Kızlar Kayası»
Cilveyle-yuğrulmuş yârin mayası,
Yatmadım koynunda bir gün doyası,
Burecü burecü kokan gülüne selâm!..

§

Uçarken ufkunda yeşil turnalar,
Çalınır meydanda davul, zurnalar,
Gürül gürül akar cömert kurnalar,
«Beyşehir» , «Kareveran» (1) gölüne selâm!..

§

Tütüyor burnumda «Çebiç Asması» ,
Mis kokulu divlek, «Balcan Basması» ,
«Höşmerim» dir tatlıların yosması,
«Tandır Ekmegi» nin külüne selâm!..

§

Şükür Hak'ka boldur, ekmeğin, aşın,
Ölçülmez ne ayla, ne günle yaşın,
Cevahir gibidir toprağın, taşın,
Çiçek, meyve yüklü dalına selâm!

§

«Âşıkân yolu» na, «Millet Parkı» na,
Ruhları coşturan ünlü şarkına,
Vardım bu sevdânın yeni farkına,
Çayırdan, çimenden halına selâm!

§

(1) Karaviran

Konuya, komşuya, gence, kocaya ;
Bayan «Sabile» ye, «Ali Hoca» ya,
Gece, gündüz tüten mutlu bacaya,
«Emine Abla» nın falına selâm

§

Vatanı bir baştan bir başa gezdin,
Gurbetelde tatlı canından bezdin,
«ÖCAL» ım uzunca bir destan düzdün,
Verme şu dünyanın malına selâm !..

Ankara — 25 / 2 / 1944

CEMAL OĞUZ ÖCAL

KONYA VİLÂYETİ

Nüfusunun Statik Durumuna Ait Bazı Sayılar

MİTHAT ŞAKİR ALTAN

Konyanın demografik bünyesi üzerinde bir inceleme yapmak ve bunu karşılaştırmalara dayandırmak elbette faydalı olur. Ancak bu, elde mevcut vasıtalarla nazaran yakın vesikalar üzerinde yapılabilir. Çünkü, imparatorluk devrinde teşkilât itibarile değişiklikler geçiren Konya vilâyetinin o zamana ait sâlnâmelerinde arzu edilen karşılaştırmaları sağlayacak etraflı istatistik bilgilere rastlanmamaktadır. Buna binaendir ki önemi üzerine dikkati çekmek istediğimiz bu konu için 1935 yılı umumî sayımının Konyaya ayrılan 37. ci fasikülüne ve bundan sonraki yayınlara baş vurmak zarurîdir.

Biz, burada buna dayanarak bazı sayılar vermek istiyoruz. Çünkü, bir çevrenin nüfus durumu ve bunun statik ve dinamik cepheleri üzerinde işlemek, o çevrenin meselelerini çözmeğe yardımcı bir takım ölçüler vermesi itibarile faydalıdır.

Yazımızda vilâyetin nüfus dağılışı ile yakından ilgili olan coğrafi şartlara, daha önce (Konyanın iktisadî bünyesine bir bakış) adlı etüdümüzde mümkün olduğu kadar araştırmalarda bulunulduğu için temas etmiyeceğiz (1).

Bugünkü Konya Vilâyeti, az çok gerçeğe yakın bir tahminle (48995) kare kilometredir. Bu yüz ölçümü, veren vilâyet toprakları üstünde nüfusun dağılışı 4 - 26 arasında değişmekte ve umumiyetle kilometre başına (12) kişi düşmektedir. Geniş topraklarına göre bu miktarın ifade eylediği şey vilâyetin bir çok yerlerinin boş ve işlenmemiş olduğudur. Konya vilâyetinin umumî nüfusu, 1935 de (569684) olarak tesbit edilmiştir.

Bunun (297551) i kadındır. Sayıda erkeklere nazaran görülen tehalüf, kadın nüfusu lehinedir. Ve bu tehalüf nisbeti (4,4) dır.

(1) Konyanın iktisadî bünyesine bir bakış, Mithat Altan, İstanbul 1940

Vilâyetin kadın nüfusu hacmında görülen fazlalığın geçen harp-lerin erkek nüfusu hacmında bıraktığı boşluktan ileri geldiği düşünülebilirse de hesaba katılması gereken diğer âmillerin bundaki tesir derecelerini kestirecek, belirtecek henüz elde bir tetkik yoktur.

Vilâyet nüfusunun dil bakımından olan manzarasına gelince : Türkçe konuşanlar : (543057) diğer dillerle konuşanların sayısı (26627) dir.

Diğer dillere ait olan yekûnun içinde Kürtçe nisbeti (39,7) , Tatarca nisbeti (3,2) , Çerkesçe nisbeti (2,6) olarak görülüyor.

Yine aynı nüfusun yaş hadleri arasındaki değişiklikleri (0-95) arasındadır; ve (75 - 95) hadleri arasındaki sayısı kadınlar lehine olmak üzere (5458) dir. En çok kesafet, (0,24) ile (25 - 49) yaş hadleri arasında görülmektedir ki bu miktar, vilâyet nüfusunun çoğunluğunu teşkil eylemekte; ve (501456) sayısını vermektedir.

Yaşı belirsiz kalanların bu tablodaki miktarı [402] dir. Bunun daha ziyade sayım sırasında tesbit edilememiş olmasından ileri geldiği sanılır.

Vilâyetin umumî nüfusu içinde okuma yazma bilenlerin nisbeti (141,1), yalnız okumak bilenlerin nisbeti (1,6) , okuma yazma bilmiyenlerin nisbeti de (857,3) dür.

Sağlamlar nisbeti (97,9) , sakatlar nisbeti (2,1) dir.

Medenî hal itibarile manzara : Nüfusun (52,4) nisbetini bekârlar ve (40,0) m evliler teşkil eylemektedir.

Bu nisbetlere göre vilâyet nüfusunun medenî hal bakımından yarıya yakın miktarının evli olduğu görülüyor. Diğer cihetten dulların (7,2) ve boşanmışların da (0,3) nisbetinde olduğu göze çarpıyor. Bütün bu nisbetlerin ifadesinden vilâyet halkı arasında evlilik ve âile esasının kuvveti anlaşılmaktadır.

Çoğunluğu rençber olan nüfusun kesafeti köylerdedir. Şehirlerde oturanların sayısı, (114045) dir.

Kısaca gözden geçirilen şu sayı ve nisbetler vilâyet nüfusunun statik bakımdan, oturduğu toprak şartlarına uygun ziraî ve âile esasına dayanan bir cemaat muhiti karakterini, bünye ve teşekkül cihetinden de sağlamlığını belirtmekte; ve Konyanın hususiliği üzerinde yapılacak işleme ve araştırmalarda sayıya dayanan esaslı fikirler vermektedir.

M. Mes'ud Koman'ın yazmalarından :

قرمانامه عاشق الافلاك سيد الياس كرماني

KARAMAN'nâme liaşık el eflâk Seyid İlyas Kırmanî

Bir kalburdur dünya insan çalkanır

Kimi ağlar kimi güler aldanır

İrişilmez vefasına yalandır

Demez bu Şah yâkim bu filandır

Bir değirmen dâneleri insandır

Üğünenler gice gündüz hep candır

Nice Şahlâr geldi geçdi geçecek

Bu böyledir ecel câmi içecek

Nedir sırrı nedir hikmet bilinmez

Bilmek gerek bu fânide kalınmaz

Nice köşk nice saraylar yıkıldı

Viran olub temelleri söküldü

Kani nerde tuğlu vezir tuvaylar

Nere gitti yığın yığın alaylar

Bu dünyadır insanları oyalar

Neler gördü sorsan şu kayalar

Hırsu ümit insanları koştırır

Eğri yolda gidenleri şaşdırır

Bu ümiddir insanları azdıran

Dere tepe hay huy idüb gezdiren

Şu dağlar kim nice canlar aşırmış

Nice ana nice baba şaşırmış

Bakmak gerek iz yeridir bu dağlar

Nasıl geldi nasıl geçdi aceb çağlar

Varmı aceb muradına kananlar

Aldanıktır her çağı bir sananlar

İşit imdi söyliyeyim çağları

Kimler yıkdı neden viran bağları

Kulak virde dinle bari hederi

İbret olsun gel dinle şu haberi

Bu eşyaya baka baka yoruldim

Sorsan bana kaç öldüm dirildim

İne çıka sanma ben dermanlıyım

Adım İlyas kendim dahi Kirmanlıyım

Gam kasavet âlemine belenüb

Kalburlarda dürlü dürlü elenüb

Bahtım beni diyar diyar gezdirdi

Her eşyadan ilham virüb sezdirirdi

İşidirsən söyliyeyim dinle sen

Neler oldu bu fânide anla sen

İnsan oğlu iner yüce katlardan

Anlarsan sor çayır çemen otlardan

DER BEYAN - İ BELDEİ LÂRENDE

Kadimde bu yerin adı Lârendedir

Çok ün görmüş garibce bir kendedir

Türkün nesli akmış coşkın sel gibi

Dağlardan aşmış çetin yel gibi

Şenlendirmiş bu âlemi obalar

İz yeridir bütün dağlar ovalar

Akın idüb sürü arslan saldırmış

Şehir kurub boş yerleri toldırmış

Alamadı kimse Türkün önünü

Gezdirdiler beraber Oğuz tanını

Tersis oğlu Lârendeyi yapanlar

Toros sonra gelib yurd tutanlar

Selçuk nesli Kutulmuş son kuran

Eski İlden yeni İle Tan kuran

Nice kişi nice sözler söylemiş

Kamusi de ayrı ayrı toylamış

Sesler gelir uzaklardan derinden

Bir haberdir işit iz yerinden

DERBEYAN - İ ZUHUR - U KARAMAN

Türedi bir Şeyh adıdır İlyas

Hem mesken oldu semt - i Sivas

Çok kabîle nice yâve kişiler

Toplandı hem nice erkek dişiler

Cümle kaçkun hem bibehre biçare

Mürid olup kaldılar heb âvâre

Haramilik mubah olub anlarda

Katî soygun iderlerdi yanlarda

Cümle katî şişkin olup azdılar

Nice yaylak nice oba bozdılar

Çogaldılar bihaddi hisab dâgiler

Koyun içre canavardır bâgiler

Zorbaları şeyh katî severdi

Halifelik verüb serdar iderdi

Nice ahmak zorbaları sayardı

Ulu tanır anlarla soygun soyardı

Kamu öyle şişkin zengin olubdur.

Hergün baskın dahi kitâl dolubdur

Şeyh verirdi zorbalara haberler

Hem söylerdi gizli gizli seferler

Hem taslardı nice nice keramet
 Çıkarırdı böyle nice şeamet
 Tam dernekler çoğalub azınca
 Olurdu her iş şeyhin sözünce
 Müradı şeyhin şahlık idi ayan
 Fırsat bekler leyk itmezdi beyan
 Virüb tertip kendisi çekildi
 Amasyada bir in içre sokuldu
 Haber aldı bu hali Kılinc Arslan
 İlğar idüb yürüdü o Sultan
 Yetiştı Sultan makarrı müridane
 Zafer birle ses saldı cihane
 Eyledi hem bağıyleri tarümar
 Öyle kırdıkim oldu az firar
 Kaçanlar hep dağlara sindi
 Bu zafere kutlu zafer dindi
 Salkık kim Nureddin dinirdi
 Türkmenler anı başbuğ tanırdı
 Severdi şeyh ilyas anı
 Halifem deyüb virirdi dumanı
 «Nureddin dediler hem adına»
 «Koşardı her gün şeyhin yâdına» (1)
 «Aveneler çok idi başında»
 «Yarar kişi olubdur şeyhin işinde»
 «Buna bazı sözde Ermen didiler»
 «Bazılar sahib diyüb Türkmen didiler»
 «Türkmen sözü sahih galib gerekdir»
 «Akınlarda inmiş geri dernekdir»
 Nureddin dahi kaçdı şaşkınca
 Günahı gibi boyundan aşkınca

(1) — Giyme içindeki sekiz mısra Elifi zade nushasında yoktur.

Düşüb Tersus nağında gizlendi
 Ermen begine tabi olup sözlendi
 «İşte bundan kenduye ermen dinildi»
 «Bu şüphe adına böyle konıldı» (2)
 Kılinc Arslan şeyhin yerin buldu
 Çevirüp etrafın sağca aldı
 Astırdı şeyhi meydanda heman
 Didi bu iş olsun nişan
 Nice gün şeyh asılı durdu
 Bütün il âlem gelüb gördü
 Dinirdi sağlığında baba İlyas
 Tükürdüler ana şimdi kamu nâs
 Bu dünyadır olur böyle işleri
 Bulur sonun doğuran teşvişleri
 Nureddin mîri ermenle sözleşdi
 Bir çok işde anımla özleşdi
 Göçüp sarp dağları sardı
 Diyarı Muz vadiye varub girdi
 Alaeddin Keykubad izin sundı (3)
 Kamron iline bunclayın konu
 Göründi Nureddin Zahid önce
 Haremilik başladı leyk sonunce
 Odun keser tahta yapar işlerdi
 Ermenle gizli baş virub kışlardı (4)
 Hem odunla Lârendeye gelirdi
 Gizli gizli bir çok işler alırdı
 İki oğlu vardı nevcivan
 Biri Oksuz birine dirler Karaman

(2) — Giyme içindeki iki mısra Elifi zade nushasında yoktur.

(3) — Elifi zade nushasında «Alaeddin Keykubat ana yer sundu..»

(4) — " " " Ermenle gizli gizli yaşardı.

Geçimsizlik haramilik başladı
 İçin için yürekler haşladı
 İshak dirler var bir baş mürid
 Fitnelikte oynadırdı hoş cirid
 Kaçak göçek toplandı dağlardan
 Fırsat ararlar turgun çağlardan
 Nureddin İshak konuştılar
 Hurucbirle Lârendeye koşdılar
 Kılınç Arslan duydu ulaştı
 Karadağın önü kane bulaştı
 Dağıldı hep haramiler müridler
 Dağ içine dar düştü pelidler
 Nureddin yaralandı başından
 Kaçırdılar anı ilk peşinden
 Hırsın âdetidir böyle boğışmak
 Kolaymı şehliği şahlığa değişmek
 Nur Sofi o yareden can verdi
 Halîtesi oldu İshak şan verdi
 Yıllar böyle geçdi pek arık
 Ne atlara yem var ne bir tek çarık
 Yaylalara baskın ide ide
 Dirildi dernek baştan yine
 «Beyşehir Tarsus hem dahi Mut»
 «Haramiye oldular naçar kuvvet» (5)
 İmdad verdi bunlara miri ermen
 Adetce toplandı bir sürü sekmen
 «Sekmen demek ta'biri sofıyan»
 «Köpeğim dimektir bir galat lisan»

(5) — Giyme içindeki iki mısra Elifi zade nushasından alınmıştır.

«Dahi askere leşker demek de anlardan»
 «Çirkin söz sofıyane gurur gümanlardan»
 «Leşker demek mevtâ yiyici dimektir»
 «Gaddarlıklarına böyle işaret eylemekdir» (6)
 Varsak Ermen Bulgar Kaysun
 Huruc eylediler tâ be Armıdsun
 İshak karamanı Şah eylemiş
 Cümle gelüp Lârendeyi boylamış
 Darda idi fitneden Sultan
 Bir yanda Moğol bir yanda hainan
 Haramiler Lârendeye girdiler
 Dürlü nimet hem âdet gördüler
 Yerliler kamu zelil ve hor oldu
 Mescidler bütün ahur oldu
 Nasıl şeyhlik nasıl şahlık aman bu
 Acı bir takliddir ne yaman bu
 Soygun ölüm bu yerleri kavurdu
 Şahlık davası harabeye çevirdi
 Karaman ortağ kurdu oturdu
 Yeşil bayrak yeşil çadır kurdurdu
 Kılınç Arslan Rüknüddin
 Yüridi askerle heman
 Karadağın önü yine cenk oldu
 Dere tepe kandan yine renk oldu
 Bozuldu karamanın ortağı
 Çezildi yine müridlerin dizbağı
 Kaçan düştü ormanlara gizlendi
 Arkasından Şeyh askeri izlendi
 Kırıldı yine bir çok insanlar
 Yersiz yurdsız bir sürü canlar

(6) — Giyme içindeki altı mısra Elifi zade nushasında yoktur.

Nedir ya Rab bu işler kim nedendir
 İl uğruna kırılan bunca bedendir
 Karaman hem kamu yârları
 Esir oldu beraber serdarları
 Sofu oğlanların Kılınç Arslan
 Habyesledi diyar diyar der zindan
 Leyk fitne her yanları çevirdi
 Selçuk ilin kasdı kavurdu
 Vatan seven vezirlerle serdarlar
 Gaib oldu ortadan bu yârlar
 Muinüddin adında bir kişi
 Selçuk ilinde itdi bu teşvişi
 Her işi kim eline aldı ol
 Yıktı yaktı heb sağ sol
 Tahtı Selçukı yıkmak idi müradı
 Almak isterdi bu da şahlık adı
 Bu cenkden sonra ol lâin
 Nice fitne uyandırdı berkin
 Cengiz oğluna yazdı eğri nâmeler
 Bir sürü iftira yalan hameler
 Didi Kılınç Arslan âsî olacak
 Pek yakın diyarığa tolacak
 Davet itdi Kılınç Arslanı ol
 Katline buldu lâin böyle bir yol
 Şehid itdi Şahı ol pelid
 Bîcürüm kan içdi misli yezid
 Karamanîleri saldı Muinüddin
 Ateşi fitneyi yakdı ol lâin
 Taş iline geldi ehli karaman
 Yeni başdan oldular şadıman

Bir yıl sonra hurucitti Karaman
 Diyarı Hamide oldu revan
 Kendisi bahadırdı hem haşin
 Leyk çok bâde içdi hemîn
 Gülhisara yetüb kıldı karar
 Askeri ider gelir tâlânı diyâr
 Çok şarab içdi bâsefâ
 Sakîi deveran elinden pür cefâ
 Ecel geldi yakasın topladı
 Bu fâniden tomarın tobladı
 Cesedin dağa maraya iletiler
 Oğlu Mehmet beyi yerine Han ittiler
 Mehmed beg kükreyüb kasem kıldı
 Hem ermem hem muinden yüz buldu (7)
 Toplayıb sekizbin leşker heman
 Konya üstüne oldu revan
 Gelip kondu sahrayı ilbizde
 Sultan naçâr idi desti cengizde
 Askeri Sultan cenge çıktı nacir
 Gizli hainler idi kamu serdar
 Zebun oldu askeri Selçuk
 Kırıldı ma'sumlar sayısı çok
 Gelüb Mehmed Konyaya girdi
 Umulmadık cefalar verdi
 Camii Kılınç Arslanı zîbâ (8)
 Ahur oldu atlara serâpâ
 Görkim neler oldu neler dinle
 Dünya ve mafihâ nedir anla

(7) — Elifî zade kopyasında : Muiniddinden yüz buldu.

(8) — " " " : Camii Kılınç Arslan kim

Şehid oldu nice can ü cânân
 Hem dahi Sultanın kızı Tercan
 Bir makamı anun Konyada ayân
 Bir makamı sahrayı Sivasta Tercan
 Buğzile şehre koydu bir kişi
 Adı Cimri anla sen bu işi
 Sitem idi gûyâ ruh u Keykubada
 Oturttu Cimriyi Felekâbada
 Şahı cengiz Abaga işitti
 Tolu bir askerle imdad itdi
 Hehmed beg duyup itdi firar
 Qıkub Ermenekte kıldı karar
 Moğol askeri dağlara girdi
 Arayub Mehmedin yerin sordu
 Nihayet Aygün yaylağında bastılar
 Mehmed Begle yâranının başın kestiler
 Mehmet begin küçük oğlu Mahmut
 Anasunun yanında kalmıştı mesdud
 Büyüdü çocuk günbegün
 Birikdi başına kaçanlar her gün
 Yediyüz sekize irdi yıl
 Nasıl dağıldı tahtı Selçuk bil
 Ne baş belli ne ayak ne serdar
 Oldu tahtı Selçuk böyle rahnedar
 Boş kaldı meydanı şahî
 Saldırdı fırsat bekleyen Mahî
 Yemlik bitince dağıldı Moğol
 Liyk perişan oldu ana oğul
 Mahmud çıktı taş ilinden
 İndi Konyaya Lârende yolundan

Oturdu sarayı Keykubada ol
 Emirler saldı heb sağ-ı sol
 Bu dünyadır teşvişi bitmez
 Rahatı yok cefası hiç gitmez
 Acem Şahı Bahadır Han
 İşitti Rumun boşluğun heman
 Gönderdi Emir Çoban adında
 Bir Beğin nice asker başında
 İşitdi Mahmud cenge çıktı
 Kargın sahrasında kanlar akdı
 Sındı leşkeri Mahmud basıldı
 Yarar kişilerle boynu kesildi
 Kalanlar Taşline kaçdı
 Ehli Karaman nice matemler saçdı
 Yahşi beg kim yigit civan
 Beg itdiler bunu ehli Karaman
 Egleşdi Çobanyan bir zaman
 Diyarı Rumda nice tuğyan
 Yahşi beg yine itdi zuhur
 Konyaya oturdu ba huzur
 Çünkü meydan boş hem perişan
 Harîsler göçmüş yemlik noksan
 Kenarlarda Hamid Mentese İsfendiyar
 Kendi safa zevklerinde payidar
 İbni Osman kim ol gazîi namdar
 Gazayı küffarla meşgul pâyedar
 Vefat itdi Askarayda Yahşi
 Makamına konup alındı na'şî
 Yerine oğlu Alaeddin
 Oldu Konyada tahtnişin

Hased eyleyüb İbni Osmani
 Buldu haylı fitne imkânı
 «He rzaferde bir fitne düzerdi
 Bütün etrafa sahte nâme yazardı» (9)
 Begşehir Diyarı Hamid Egirdir
 Anıñün hoş yağma yeridir
 «İkide bir baskın idüb anda»
 «Koyardı halkı acı gümanda» (10)
 O dahi fevt oldu nagâh
 Kim bulmuş zati dünyada refah
 Oğlu Ali beg geçdi yerine
 Tuğu Şahî koydu gûya serine
 «Ne sıyt ne erkânı devlet»
 «Yok idi bunlarda bu himmet»
 «Ne âkıl ne âkılâne bir iş var»
 «Zevk-ü heves mestî bikarar»
 «Çöl Beglerin tegallüb her eda»
 «Cevr-ü cefa tolanur subh-u mesâ»
 «Parlamakta gün be gün nam-ı Orhan»
 «Hutbelerde okunur Han ibni Han»
 «Kayıhan nesli bütün şîri gaza»
 «Muvvaffakı bilhayır mazharı lutf-ü Hüda» (11)
 Böylece arttı şevketi Orhanın
 Oldu Sultanı âdil zamanın
 Bunca gaza kim olur her bar
 Aldı küffar elinden nice hisar

(9) — Giyme içindeki iki mısra Elifi zade nüshasında :

Her zaferde oldu fitnebaz Her işe eyledi serdiraz.

(10) — Giyme içindeki iki mısra Elifi zade nüshasında yoktur.

(11) — Giyme içindeki on mısra Elifi zade nüshasında yoktur.

«Titreşirdi kâfiranı bî dîn»
 «Türk na'resinden derzîr-ü zemîn» (12)
 Büyük şan hem adl-ü dâd
 Gün begün etrafa oldu müzdad
 Koşdu herkesler adâlet dârına
 Nice kâmiller birikdi Osman diyarına
 «Yayıldıkça böyle namı ibni Osman»
 «Gelür idi etraftan nice a'yan» (13)
 «Nice âlim nice zâhid böyle gelübdür»
 «Kinisalar bütün cami' mescit olubdur»
 «Çöl Begleri idi bî behre hud kâm»
 «Zevku sefada idiler subh-u şam»
 Orhanın oğlu Gazî Süleyman»
 «Bir gice deryayı geçdi öte bâ yaran» (14)
 Tuydu herkes anın derya geçdigin
 Oralarda nice yer hem hisar açtığın
 Çöl Begleri bundan gam yerler idi
 Onun yönü ötede dirler idi
 Orhanın oğlu Gazi Süleymanın
 Gice denizden öte gecmesi anın
 Akıllara hayret katub düşündürdü
 Didi kerkes buna nice akıl aşındırdı
 Acem Mollası didi gazi Orhana
 Paye gerektir bu yavuz oğlana
 Didi Orhan ne idelim söyle
 İdelim biz de anı öyle
 Didi Molla şahin uçdu havadan
 Gazi Süleyman Payşah geçdi deryadan

(12) — Giyme içindeki iki mısra Elifi zade nüshasında yoktur.

(13) — Giyme içindeki beyitler Elifizade nüshasında :

Yayıldıkça Orhanın namı Değiştirdi çöl beyleri meramı

(14) — Giyme içindeki altı mısra Elifi zade nüshasında yoktur.

Gazi Orhan sevdi bu sözü

Güyendi bağı hem dahi özü

Didi Hey Molla bu hoşdur görülsün

Yararlara eyi lakab bu virilsün

Âdet oldu yararlara payışah dimek

Büyük unvan sayıldı bu giderek

Sonralarda paşa dendi kısaca

Oldu yüce pâye hem hissaca

«Zaman bir mizanı devri devar»

«Durmaz bir ayarda sabit karar» (15)

Bir kara haber kim aldı Orhan

Didilerkim düşüb atdan Süleyman

«Kavuşdı rahmeti Hakka ol»

«Didiler Sultanımız sen sağol» (16)

Kahrıman ata için için ağladı

Egnine siyah matem bağladı

Güyendi bağı yanub bişdi

Yediyüz atmışbirde toprağa düşdi

Oğlı Murad Han geçdi yerine

Nizam verdi namdar askerine

DER BEYAN-I ALİ BEY EZ KARAMAN

Ali Beg çün işi anladı

Osmanlunun devletinden tanladı

Çare bulub akrabalık diledi

Murad Han'dan kızın taleb eyledi

(15) — Giyme içindeki iki mısra Elifi zade nüshasında yoktur.

(16) — " " " " " " " " " " " "

Kara Rüstem gördü hem bu işleri

Kalksun deyu aradan teşvişleri

Güvegi oldu Ali Beg Murad Hana

Ba'zı Haslar didi kız gitti yabana

Murad Han itdi bakın bire yigitler

Aç kurdlar böyle dere bekler

Nolur bir kuzu virilirse

Bir gün kim ol dereye varılırsa

Ali Begin yucaıldı dirliği

Asude oldu bir azca Begliği

Cibilliyet damarları yine kabardı

Eski huydan geçmeyüb şımardı

Yağma itdi Kütahyayı Hamidi

Baş çeküb ulu orta yürüdi

«Kara Rüstem diarı Osmanda kalmışidi»

«Bu işden hacaletе dalmışidi»

«Didi yılandan yılan doğar»

Olur hem zağardan zağar» (17)

Murad Han asker döktü üstine

Düşdi begler terbiyesi kaskine

Konyayı çevirdiler amansız

Karaman Oğlu kaldı dermansız

Murad kızı indi geldi Hisardan

Ağlayub af diledi pederden

«Didi Şeh bu ne abdi . . .

«Bu kez anı bağışlamak lâyıktır» (18)

Böyle nice nice kırdı peyman

Geldi geçdi böylelikle Murad Han

(17) — Giyme içindeki dört mısra Elifi zade nüshasında yoktur.

(18) — " " iki " " " " " " " " " "

«Dirsem uzanur gibi katî»

«Ne rahât turdı ne virdi rahati» (19)

Saçdı Ali Beg nice fitne güman

Yıldırım Han devrinde ayan

Fitne yakardı her zafer ortasında

Oyalardı Han askerin irtesinde

Yıldırım gün unfile kakıdı

Bunlar ne cins kişidir itler didi

Yıldırım askeri doldı sahraya

Lerze düşdü bütün ehli Konyaya

Sanurlardı olacak yine yağma

Liyk yıldırımında var idi dadü âta

Ne bağ ne harmanlar ne bostan

Bir habbeye itmedi asker hiç ziyan

Çün bilüb teslimi tam oldular

Görüb adalet anınla bekâm oldular (20)

Ali Beg çıkardı niçe isyan

Sonunda asulub virdi can

Taş iline kaçdı oğlu ayali

Bununda karışdı gitti böyle hayali

Timurun adı geldi civardan

Bu gibi kişiler koşdu gitti diyardan

Karaman oğlu Mehmed nice yalanlar savurdu

Timurun yönün Ruma çevirdi

Tutmak idi muradları çöl begliğin

İstemezdi bunlar çünki yurd sağlığın

Encam Yıldırımıla Timur tutuştu

Hıyanetten Yıldırım Han esir düşdü

(19) — Giyme içindeki iki mısra Elifi zade nüshasında yoktur.

(20) — Elifi zade nüshasında bu mısra Ali bey yâranları idam oldular.

Kurdlar yine mevalara barındı

Baykuş gibi viraneye gelüb konu

Barekâllah Osman oğlu Mehmed Han

Nasıl uğraşdı bu işde yaman

Basdırdı her fitneyi hüma gibi

Açdı yurdun üstün bir sema gibi

Mehmed Han gazada idi Rumilide

Karaman zade Mehmed isyan itti yine

Yağma içün Bursayı çevirdi

Nice varlığı yıkub devirdi

Mehmed Hanın karındaşı Musa

Asî idi ol dahi ca beca

Basıldı Rumilide naçar

Bir bataklık içre tutuldu bizar

Canı uçtu darı uhraya

Cesedi gönderildi Bursaya

Mehmed beg görünce bu hali merarı

Taban yağlayub tutdı firarı

«Gelip Konyada kıldı karar»

«İtti yağmada isyanda ısrar» (21)

Mehmed Han gazadan geru geldi

Anun yabduğu işleri bildi

Çeküb askerin vardı Konyaya

Didi son virilsün bu davaya

Kendusi Engürüde kıldı karar

Bayezid paşa oldu bu işe serdar

Varub Mekmedi bastırdı bir dağda

Tutub kendusiyle oğlun bir bağda

Getürdi Engürüye ol serdar

(21) — Giyme içindeki iki mısra Elifi zade nüshasında vardır.

Şefaitle affeyledi ol Hünkâr
Dahi nice nasihatler virildi
Kendi iline geri çevrildi
Yolda giderken ol nabekâr
Sultanun atların sürdü bedkâr
Varınca İline tek turmadı ol
Topladı leşkerin sağ-ı sol
Meramı Antalyaya varmak idi
Oradan haylı yağma vurmak idi
«Qevirdi hisarını şehrin»
«Gafil idi cevrenden bu dehrin» (22)
Muhafızlar kapatdılar hisarı
Cenk itmeğe virdiler kararı
Bir gün kal'ayı iderdi seyran
Bir mancınık taşı vücudın eyledi biran
Hurdehaş olub gitti canı
Dağıldı oradan bütün Karamanî
Biraderi Musa tahtına oturdu
Kobdu bundan bir haylı batırdı
«Mehmed Begin oğlu Mehmed ve İsa»
«İddiler bu uğurda çok kavga» (23)
Girdi gavga bu illere yanaşdı
Karamanîler birbiriyle savaştı
Musa dahi katlolundu uzandı
İbrahim beg saltanatı kazandı
Bir yanda ceset bir yanda taht
Ne yapar buna zavallı baht
Neler gördü Keykubadın sarayı
Kalemi eflâk böyle çekmiş tuğrayı

(22) — Giyme içindeki iki mısra Elifi zade nushasında vardır.

(23) — Giyme içindeki iki mısra Elifi zade nushasında vardır.

İbrahim Beg şerif ü zâhid idi
Hüvi latif kendusi âbid idi
Ayin erkân tanır idi asılda
Kayhanın kanı vardır nesilde
«Murad kızı Nefisedir bunun anası»
«Temiz kandan gelmiş çünki mayası» (24)
Konyaya yeni düzenler virdi
Otuziki yıl ande hüküm sürdü
Ecel gelüb anı dahi getürdi
Kara toprak altına yatırdı
«Künyesi hem oluptur Şerefüddin»
«Bir camii Konyadadır hemin» (25)
Ogulları Pir Ahmet İshak Kasım
Her biri çekdi türlü mezhahim
Kâh dağlarda kâh illerde
Destan olub kaldılar dillerde
«Fitne hased kemlik verir işlere»
«Emelleri sokar büyük teşvişlere»
«Çokdur Sultan iken garib olan»
«Nice ma'mur iken tahrib olan»
«Bu dünyadır eyilik ister dad ister»
«Sevmez gaflet gayret ister âbâdister»
Kasım encam huruc itdi»
«Uzun Hasan ile neler itdi»
«Kalem ağlar Uzun Hasan işine»
«Yakdı yıkdı Kasım gitdi peşine»
«Sekizyüz yetmiş sali mâr»
«Diyarı Karaman oldu tarumar» (26)

(24) — Giyme içinde gösterilen iki mısra Elifi zade nushasında vardır.

(25) — " " " " " " " " yoktur.

(26) — Giyme içinde gösterilen oniki mısra Elifi zade nushasında yoktur.

Yazdım bu nushayı yadigâr
Zadei Fettah ağa der benam

Benamı Agayı Zülfikar
Sa'yi meşkûr ola hem ber karar.

Harere fakırlıhaktır Hafız Kâmil Celâlüddin bin Elhac
Hüseyn bin İbrahim gaferelehuma amin. 1161 (27)

(27) — Elifi zade nushasının sonunda da müstensih'in şu yazıları vardır :

Kalem söyler figan eyler cihan içre Yazar kâtip nice efgan figan içre
Sene bin ikiyüz beşte yazdım Diyarı Lârendede aslını sezdim.

Temmet

Harere Elifi zade Hüseyn bin Osman gaffere lehüma 1205

DERGİLER ARASINDA

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Halkevleri, faaliyetlerini çok defa dergilerde göstermektedirler. Gittikçe mahallileşen bu dergilerden faydalanılmak istenildiği halde muvaffak olunamıyor. Zira Halkevleri arasında bilhassa dikkat edilmesi lâzımgelen mübadeleye nedense ehemmiyet verilmiyor. Halkevimize bunlardan gelenler pek mahdud sayıdadır. Halbuki dergi çıkaran Halkevleri yirmiyi geçiyor. Halkevlerinin gayesini iyi anlamış bulunduklarından katiyen emin bulunduğumuz kardeşlerimizden bunu esirgememelerini ısrarla isteyeceğiz.

Ülkü :

Millî kültür dergisi Ülkü'nün 58 ci sayısında (Bir Bayram Hazırlığı) başlıklı konuşmasında Ahmet Hamdi Tanpınar :

« Bu hafta Türk milleti Halkevlerinin kuruluşunun on ikinci yıldönümünü kutlayacak. Milletimiz bu mes'ut hadiseye ne kadar sevinse, bu yüzden ne kadar coşsa yeridir. Çünkü Halkevleri Türk inkılâbının tarihinde mühim bir

dönüşün başlangıcıdır. Türk inkılâbı hamlesini bu Evler vasıtasile asıl büyük hedefe, halka çevirir. Halkevleri, büyük istikrarın temeli, gerçek kuruluşun hayırlı ve feyizli ocağıdır » diyor ve :

Halkevlerinin kimlerin birleşme yeri olduğunu, onun etrafında nelerin toplanacağını, ye milletin kendi yarattığı irfanın ortasında olduğu gibi nasıl görüneceğini, inkılâbın umdelerinin daha bugünden Halkevleri kanalıle geniş Halk tabakası içine nasıl girmiş ve girmekte olduğunu, iyiye, güzele, millî olan şeylere nasıl adımlarla yüründüğünü, Halkevlerinin nasıl bir sevgi ocağı bulunduğunu, milletin bu ocakta kendi meselelerini, kendi dertlerini nasıl görüşüp konuştuğunu, Halkevlerinin tabii uzuvlarının kimler olduğunu, burada gerçekleşmekte olan ülkünün artık duyulmamasına imkân olmadığını, Halkevlerinin nasıl bir inkılâbın bu millete hediyesi olduğunu, onun kapısından yalan girmeyeceğini, oranın nasıl bir hayat

taşıdığını pek canlı ve açık olarak belirttikten sonra konuşmasını şöyle bitiriyor :

« Halkevlerinin şimdiye kadar olan çalışmaları arasında bize kendimizi öğretmeleri başta sayılmalıdır. Halk hayatına daima açık olan bu müesseseler sayesinde gizli değerlerimizi, asırlar boyunca bizim neş'emizi, topluluk duygumuzu besleyen zenginlikleri her gün biraz daha öğreniyoruz. Aydın nesiller hergün biraz daha Halk hayatına giriyor. Ve yanlış öğretim sistemlerinin, yabancı gayretçiliğinin araya girdiği perdeler kalkıyor. Düşünlerle, derneklerle, oyunlarla, lâtifelerle; türkülerle, şiirleri, hikâyelerle Halk hayatı büyük, renkli bir mozayık gibi önümüze hergün biraz daha seriliyor. Mazi hakkındaki yanlış hükümlerimiz teker teker iflâs ediyor. Ve biz hayatımıza başka gözle bakıyoruz.

Öte yandan aydınlarımızın, olgun fikir ve ilim adamlarımızın tecrübeleri yavaş yavaş, fakat emin bir şekilde halkımıza geçiyor. Kısacası, şimdiye kadar iki ayrı âlem gibi yaşayanlar birleşiyor.

Henüz tahsil çağındaki gençler, bir iki nesil büyük ilim adamını, usta ile çırağı, tahsildarla

köylüyü, mühendisle amelesini çatısının altında toplayan Halkevleri, millî birliğin tabii âbideleridir.

Yarının mes'ut, hür, ber adımında hayatı fetheden Türkiye bu Evlerin sıcaklığında bugünden büyüyor. Onun içindir ki milletimiz Halkevlerini seviyor ve onun kuruluş gününü gerçek bir bayram gibi kutlamağa her tarafta birden hazırlanıyor.

Biz bu sevinçte Türk vatanının ve Türk irfanının en büyük gelişmelere yüklü mes'ut geleceğini görüyor ve onu öyle selâmlıyoruz.»

Yayla :

Fevkalâde olarak çıkarıldığı kaydedilen bu değerli derginin ilk sayısı mahallî tetkiklere o kadar ehemmiyet vermemiş, fakat ilerisi için bunları da yapacağımı vadederek yayınlanmıştır.

Reisicumhurumuzun 27/9/1943 de Erzurumlularla alınmış muhtelif fotoğraflarını ve Erzurumlulara irat buyurdukları hitabeyi de taşıyan dergi birçok kıymetli imzaları içine almış bulunuyor.

Bu dergide Halkevi faaliyetleri de ayrıca fotoğrafla tesbit edilmiştir. Uzun ömürlü olmasını dilediğimiz dergiyi okuyucularımıza tavsiye ederiz.

Başpınar :

Çoktanberi tanıdığımız bu dergi, Gaziantebi çeşitli yönlerinden tetkik etmeğe çalışan ve gayeye doğru hızla giden bir Halkevi dergisidir.

Sabri Güzel ve C. C. Güzel yanında diğer bir çok imzaları Gazi şehir için birer kazanç olarak kaydetmek isteriz.

Şekil için bir şey söyleyemiyoruz. Bu dergilere vaziyetin müsaade ettiği nisbette kılık vermek hepimizin gayelerindendir.

Karaelmas :

Dergi, şekil itibarile hakikaten dikkati çekiyor. Fakat mahallî tetkiklere hemen hemen hiç yer verilmiyor. Halbuki Karaelmas'ın birçok konuları içinde bir de Karaelması vardır. Bizce onun etrafında halk arasında söylenenler başlı başına bir tetkik mevzuu olabilir.

Gediz :

İyiye ve güzele doğru koşan bu dergiyi de yakından tanıyorum. Faydalı olduğu muhakkak olan birçok yazılar arasına girmeden M. Çağatay Uluçayın «Manisa tarihinin Türkler devri kaynaklarına dair düşünceler» başlıklı yazısı beni alıkoydu. Bu yazı, işlenmemiş kaynaklara işaret ettikten

sonra İl'deki münevverleri fedakârlık ve faragatla bu işe yardıma çağırmaktadır.

Bu hususta arkadaşımızla beraberiz. Gayeye varabilmek için bütün aydınların gittikleri vilâyetlerde asıl vazifelerinden sonra meşgul olacakları ve karşılık beklemeden kendilerini verecekleri yer Halkevleri olmalıdır. Bu suretle muhtelif konular işlenmekle kalmıyacak, her yönden birbirimizi dinlemek, asıl dinlemek istediklerimizle daha serbest görüşmek mümkün olacak ve yine bu suretle bilgi ve görgülerimiz artmış olarak nazariyattan ameliyata geçmiş bulunacağız.

Çınaraltı :

Bu mecmuanın 126 cı sayısında Orhan Seyfi Orhon «Biz zannediyoruz ki..» başlıklı yazısında :

«Türkiyenin medeniyetçe ilerlemesi, Avrupanın büyük şehirlerine ümranca, sıhhatça, zarafetçe, servetçe, kültürce yaklaşmasını demektir? Belki biraz bu da vardır; fakat, bence, bunun asıl manası bu değildir» diyor ve zannettiklerini kısaca belirttikten sonra yazısını şu sözlerle bitiyor :

«Kısacası: Medeniyetçe ilerleyişimiz, yalnız münevver dediğimiz zümrenin değil, asıl Halk se-

viyesinin yükselmesidir. Halk Partisinin altı okundan biri ve hattâ birincisi olan halkçılıktan ben bunu anlıyorum. Halkın ihtiyacını birinci plâna almak.. onu her şeye tercih etmek.. Bilmem siz nasıl anlıyorsunuz? »

Değerli (Ülkü) arkadaşımızın (59) uncu sayısının (Dergiler arasında) başlıklı yazısının bizi ilgilendiren bölümünü okuduk. Bu yazının dergimiz ve yayınları hakkındaki teşvik edici taltiflerine bilhassa teşekkür ederiz.

Aynı yazının dergimizin tek sütunlu olarak dizilip çıkarılmasının uygun olmadığı yolundaki görüşüne biz de taraftarız. Ancak, arada, arkadaşımızın dediği şekil-

de, çıkan sayılarımızın dizimini kolaylaştırmak ve dergimizin basılıp çıkışını hızlandırmak maksadile evvelce, düşünülmüş bir tedbirden ileri geldiğini işaret etmek isteriz. Derginin tek sütunlu yapraklarını okumadaki güçlüklerle baskı bakımından hoş kaçmayan görünüşünü biz de anlıyorduk.

Arkadaşımız, bu anlayışımızı te'yidetmekle bu yolda düşündüğümüz tedbirleri bir an önce yerine getirmemizi gerçekleştirmiş bulunuyor.

Değerli arkadaşımızın yerinde olan bu ikazlarını da memnurlukla karşılar, bundan sonraki sayılarımızın çift sütun olarak basılıp yayınlanacağını vadederiz.

“Konya”

HALKEVİ FAALİYETLERİ

Aile Toplantısı ve Temsil :

Bir aile toplantısı yapılmış ve Muhlis Koner'in Gelin - Kaynana piyesi Kız Muallim talebesi tarafından muvaffakiyetle temsil edilmiştir.

Mehmet Emin Yurdakul için Toplantı :

Büyük Türk Şâiri Mehmed Emin Yurdakul için büyük bir toplantı yapılmış, Ev Reisi M. Koner ve Lise edebiyat muallimi Mustafa Dayıoğlu tarafından şairin hayat ve eserleri üzerine incelemelerde bulunulmuştur. Liseden üç talebe merhumun bazı şiirlerini inşad etmişlerdir.

Halkevlerinin Yıldönümü :

Yıldönümü evimizde de lâıyk olduğu ehemmiyetle kutlanmıştır. Reis Muhlis Koner evin bir sene-

lik faaliyetini anlatmış, Orkestramız seçme parçalar çalmıştır.

O günün akşamı temsil kolumuz tarafından (Mavi Yıldırım) piyesi büyük bir başarıle temsil edilmiştir.

Muallim Namık Ayas'ın Halk evleri hakkında yaptığı hitabe de çok müessir olmuştur.

Tahsin Banguoğlu ve Behçet Türkay :

Halkevleri Yüksek Danışma Heyeti azasından Tahsin Banguoğlu ve Behçet Türkay şehrimize gelmişler ve evimizin muhtelif çalışmalarını yakından incelemişlerdir. Ayrıca (Şeriatcası) piyesi temsil edilmiştir. Hey'et evimizin müstakbel mesaisi hakkında kıymetli direktifler vermişlerdir.

Bugün çıkmakta olan Halkevleri dergilerinin listesi

DERGİNİN ADI	ÇIKARAN HALKEVİ
Taşpınar	Gaziantep
Çorumlu	Çorum
Doğuş	Kars
Erciyeş	Kayseri
Fikirler	İzmir
Gediz	Manisa
Görüşler	Adana
Halkevi	Eskişehir
İnanç	Denizli
İnan	Trabzon
Karacadağ	Diyarbakır
Karaelmas	Zonguldak
Kaynak	Balıkesir
Konya	Konya
Ondokuz Mayıs	Samsun
Taşpınar	Afyon
Türk Akdeniz	Antalya
Ün	Isparta
Uludağ	Bursa
Yeni Türk	Eminönü
Halk bilgisi haberleri	Eminöün

İ M T İ Y A Z S A H İ B İ : Halkevi Reisi M. MUHLİS KÖNER
U. neşriyatı idare eden : Avukat ve öğretmen MİTHAT ŞAKİR ALTAN

Y E N İ K İ T A P B A S I M E V İ — K O N Y A 1 9 4 4